پدافند زیستی

نشریه قرارگاه پدافند زیستی (شفا)
شماره پنجم - مهر، آبان ۹۴

مصون سازی کشور با همدلی و همزبانی دولت و ملت

الزامات پدافند زیستی در راهپیمایی و تجمع اربعین

با حکم فرمانده معظم کل قوا؛

سردار سرتیپ پاسدار غلامرضا جلالی به‌عنوان رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور منصوب شد

به گزارش پایداری ملی به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری، متن حکم فرمانده کل قوا به شرح زیر است:

بسم‌ا... الرحمن الرحیم

سردار سرتیپ پاسدار غلامرضا جلالی

نظر به تعهد و شایستگی و سوابق شایسته و بنا به پیشنهاد رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، شما را به سمت رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور منصوب می‌کنم.

لازم است اقدام‌های موثر در حوزه پدافند غیرعامل با کار بسیجی صورت گیرد و از مصونیت کشور و آمادگی لازم دفاعی در برابر دشمن اطمینان حاصل شود.

انتظار دارد قوای سه‌گانه به‌ویژه دولت محترم حمایت‌های لازم را به عمل آورند.

توفیق شما و همگان را از خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

سیّدعلی خامنه‌ای

۲۴ شهریور ۱۳۹۴

پدافند زیستی

۴ تهدید دشمن، جدی است

۸ روان‌شناسی شایعه

۱۰ شناسایی سریع کلید مهار طغیان

۱۴ تنزل از قانون به پروتکل

۱۸ تجربه تحریم برای پساتحریم

۲۰ آفات گیاهی، تهدید امنیت غذایی

۲۸ الزامات پدافند زیستی ...

انسان

دام

غذا

آب

محیط زیست

کشاورزی

سازمان پدافند غیرعامل کشور

صاحب امتیاز: سازمان پدافند غیرعامل کشور، قرارگاه پدافند زیستی
مدیر مسئول: دکتر غلامرضا جلالی
سردبیر: دکتر کوروش خالدی
دبیر تحریریه: دکتر فاطمه خالقی
مدیر هنری: حمید فاتح
ویراستار: زهرا سادات صفوی
حروفچینی: حمیده محمدی
با همکاری: انتشارات بنکدار
آدرس: تهران، استاد حسن بنا، روبروی بوستان امید، موقعیت سلمان فارسی
شماره تلفن: ۱۵-۲۲۵۱۷۰۱۳
آدرس سایت: www.Paydarymelli.ir
با تشکر از اعضای هیات تحریریه و شورای سردبیری و دکتر امیرعباس فتاح‌زاده
• صحت علمی، دیدگاههای نظری اجرایی و ارجاعات مندرج در مقاله بر عهده نویسنده یا نویسندگان مقاله است.

تهدیدشناسی و نفوذ دشمن در بیانات مقام معظم رهبری مدظله العالی:

تهدید دشمن، جدی است

حضرت آیتا... خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب چهارشنبه ۲۵ شهریور در دیدار هزاران نفر از فرماندهان با تبیین الزامات و ابعاد پاسداری از انقلاب اسلامی افزودند: «دشمن به امید واهی پایان یافتن انقلاب، در فکر نفوذ به‌خصوص نفوذ سیاسی-فرهنگی است که شناخت توطئه‌های دشمن، تقویت و استحکام روحیه انقلابی و حرکت مستمر به سمت تحقق آرمان‌ها این هدف را ناکام خواهد گذاشت.» ایشان همچنین در بیانات خود در ۲۶ مرداد امسال نیز تاکید کردند که به هیچ وجه اجازه داده نشود که آنها به بهانه نظارت به حریم امنیتی و دفاعی کشور نفوذ کنند؛ مطلقا مسئولان نظامی کشور به هیچ وجه مأذون نیستند که به بهانه نظارت یا بازرسی و مانند اینها بیگانگان را به حریم و حصار امنیتی و دفاعی کشور راه بدهند یا توسعه دفاعی کشور را متوقف کنند. توسعه دفاعی و توانایی دفاعی کشور مشت محکم ملت در عرصه نظامی است و باید همچنان محکم بماند و محکم‌تر شود. نیت آنها (آمریکایی‌ها) این بود که از این مذاکرات و از این توافق وسیله‌ای پیدا کنند برای نفوذ در داخل کشور .

۶ الزام دفاعی

۱. باید به منطق مستحکم انقلاب مجهز گردید چون ضدانقلاب‌ها امروز از طرق مختلفی وارد می‌شوند. یکی از راه‌های ورود و نفوذ (که حالا در مورد نفوذ هم یک‌کلمه‌ای عرض خواهم کرد؛ ما همین‌طور مدام درباره نفوذ دشمن تکرار و تاکید می‌کنیم) ایجاد خلل در باورهاست؛ باورهای انقلابی و دینی.

۲. امروز نفوذ دشمن یکی از تهدیدهای بزرگ برای این کشور است. آنها به دنبال نفوذند.

۳. ضرورت بیداری عمومی در مقابل ترفندهای نفوذ دشمنان که منتظرند ملت و نظام خوابشان ببرد تا آنها اهدافشان را محقق کنند اما ملت و مسئولان نمی‌گذارند امید شیطانی بیگانگان درباره به خواب رفتن ملت، در دل دشمن پا بگیرد.

۴. نفوذ اقتصادی و امنیتی البته خطرناک است و پیامدهای سنگینی دارد اما نفوذ سیاسی و فرهنگی دشمن خطر بسیار بالاتری است که همه باید مراقب آن باشند.

۵. در زمینه سیاسی، بیگانگان به دنبال نفوذ در مراکز تصمیم‌گیری و اگر نشد نفوذ در مراکز تصمیم‌سازی که در صورت تحقق این توطئه، جهت‌گیری‌ها و حرکت عمومی کشور براساس خواست و اراده بیگانگان تنظیم و اجرایی خواهد شد.

۶. وقتی دستگاه‌های سیاسی و مدیریتی یک کشور تحت‌تاثیر نفوذ دشمنان مستکبر قرار گرفت، آن‌وقت همه تصمیم‌گیری‌ها طبق خواست، میل و اراده مستکبران انجام خواهد شد.

سخنان رهبری درباره نفوذ

فرمانده کل قوا در ۶ ماهه نخست امسال، ۶۸ بار از واژه «نفوذ» استفاده کرده‌اند و در ملاقات با فرماندهان سپاه پاسداران ((۳۴ مرتبه این کلیدواژه‌مهم‌رابه‌کاربردند)) تابرای‌مردم ایران و صدالبته مسئولان نظام‌جمهوری اسلامی، اتمام حجت شود که تهدید دشمن، جدی است. دشمن به دنبال دگرگون کردن باورهای جامعه و نفوذ در مراکز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی است.

وظیفه ما در برابر نفوذ

ملت بزرگ ایران این شیطان بزرگ را از کشور بیرون کرد. نباید بگذاریم دوباره برگردد. نباید بگذاریم از در که بیرون رفت از پنجره بازگردد. نباید اجازه بدهیم نفوذ پیدا کند. دشمنی آنها تمام نمی‌شود. ۹۴/۰۶/۱۸

۷ دلیل برای شناخت دشمن و تهدیدات او

رهبر معظم انقلاب در دیدار با فرماندهان سپاه، در ادامه بیانات بصیرت‌ساز و تاریخی به مفهوم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، الزامات آن و معانی انقلاب و ضرورت دائمی شناخت دشمن و آگاهی همیشگی برای پاسداری همه‌جانبه از مرز و بوم کشور پرداختند و بر ۲ واژه کلیدی تهدید و نفوذ تاکید موکد فرمودند:

۱. یکی از ابعاد مفهومی پاسداری از انقلاب این است که انقلاب مورد تهدید است. اگر تهدیدی وجود نداشت، پاسداری از انقلاب لزومی نداشت.

۲. با توجه به وجود تهدیدات، باید آنها را شناخت.

۳. رصد دائم مسائل داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی به منظور شناخت تهدیدات لازم است.

۴. باید به‌طور دائم مسائل را رصد و تهدیدات را شناسایی کرد.

۵. یکی دیگر از ابعاد پاسداری از انقلاب، هوشیاری و بیداری دائم است.

۶. چون انقلاب اسلامی همواره در معرض تهدید معارضان و مزاحمان است، هوشیاری و آمادگی همیشگی و آمادگی متناسب با تهدیدها کاملا ضروری است.

۷. توجه به همه تهدیدات باشد و تلاش دشمن برای نفوذ از جمله تهدیدات بزرگ متمرکز است.■

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح:

یکی از اقدامات پدافند غیرعامل بستن راه‌های نفوذ آمریکا در کشور است

«یکی از اقدامات پدافند غیرعامل مربوط به بستن راه‌های نفوذ آمریکا در کشور است؛ به همین دلیل پدافند غیرعامل اهمیت بیشتری دارد.» سردار سرلشکر سیدحسن فیروزآبادی در جلسه کمیته دائمی پدافند غیرعامل کشور با اشاره به فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبنی بر جلوگیری از نفوذ آمریکا، گفت: «امروز، ما با مساله بسیار مهمی مواجه هستیم و آن سیاست‌گذاری امام خامنه‌ای عزیز و فرمانده معظم کل قواست که «باید مهیا بشویم تا جلوی نفوذ آمریکا را بگیریم»؛ از امروز، این شعار و حرف اول ماست و بحث‌های دیگر کنار می‌رود.»

وی ادامه داد: «برای جلوگیری از نفوذ آمریکا باید در همه ابعاد فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، آموزشی و پژوهشی و سایر مسائل فکر کنیم.»

دکتر فیروزآبادی در خصوص هوشیاری و آمادگی انقلابی گفت: «مساله اصلی این است که آمریکا در تمام جبهه‌ها با همه تلاش خود در برابر ایران شکست خورده و از امروز درصدد بازگشایی راه جدید است؛ می‌خواهد با پوشش جدیدی نفوذ کند بنابراین با هوشیاری و دقت در کشف این نفوذ برای حفظ تداوم انقلاب، نه حفظ بقای انقلاب (انقلاب تثبیت‌شده است) و برای حفظ تداوم انقلاب و بیداری اسلامی باید جلوی نفوذ آمریکا را گرفت، آمریکا هم تنها به معنای ایالات متحده نیست، مساله، مساله استکبار جهانی است.» وی اضافه کرد: «این مساله بزرگ و عظیمی است، غیر از جهت اقتدار نظامی و پدافند غیرعامل و عملیات روانی. اینها امروز نه‌تنها به‌عنوان طرح‌های عملیاتی انقلاب اسلامی برای جلوگیری از هجوم به این حرکت نورانی و مقدس مطرح است که همه ابعاد دیگر حتی به کاربردن واژه‌ها در محاوره اهمیت دارد، هر کدامش یک نقطه برای پازل دشمن است، در هر جایی نقطه‌ای از این پازل را وارد می‌کند.» رئیس ستاد کل نیروهای مسلح در ادامه گفت: «فکر نکنید دشمن می‌آید و مستقیم جاسوسی می‌کند، برای کشورشان جدول دارند، مثل جدول کلمات متقاطع، چند جمله بی‌خاصیت می‌پرسند و جدول را پر می‌کنند؛ از هر کسی قسمتی از این جدول را می‌پرسند که احساس کند بی‌خاصیت و بی‌ثمر است ولی آنها کل جدولشان را پر و به همه چیز دست پیدا می‌کنند.»

ایشان افزودند: «در پدافند غیرعامل، یکی از اقدامات مربوط به بستن راه‌های نفوذ آمریکاست و امروز اهمیتش بیشتر شده‌است، حقیقتا پدافند غیرعامل اهمیت بیشتری پیدا کرده است به‌خصوص از آن زاویه ایمنی و پیشگیری از خسارات. آن حادثه که در هتل بندرعباس اتفاق افتاد، در هر کدام از هتل‌ها ممکن است پیش بیاید یا حادثه‌ای که در انباری در چین اتفاق افتاد در هر یک از انبارها ممکن است پیش بیاید؛ یعنی کارهای پدافند غیرعامل که ایمنی درون سیستمی ایجاد می‌کند بسیار اهمیت دارد. این موضوع از نظر ستاد بحران هم اهمیت دارد.»

وی تصریح کرد: پدافند غیرعامل اگر نشود، یک بحران ایجاد می‌کند؛ به‌خصوص امروز، قبلا ما انگلیس، آمریکا و رژیم اشغالگر قدس را داشتیم، امروز عملا بعضی از کشورهای مرتجع هم به جبهه رژیم صهیونیستی و آمریکا اضافه شده‌اند.»

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح گفت: «تلاش می‌کنیم کشورها را با رویکرد مثبت جذب کنیم. فرمایش مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) هم این است که با همه برادران مسلمان خوبیم، بنای جنگ و درگیری نداریم، بنای دوستی داریم، ولی اینهایی که حاکم‌اند درک نمی‌کنند، آنها کماکان راهشان را با آمریکا و رژیم کودک‌کش صهیونیستی ادامه می‌دهند، مگر اینکه در شرایطی قرار بگیرند که ما بتوانیم مانع شویم؛ بنابراین شاید شرایط کمی سخت‌تر شده است ولی در عین حال، انقلاب با گذشتن از مساله هسته‌ای باید دوباره به موضع اصلی حضرت امام خمینی (ره) برگردد و از نفوذ آمریکا و آمریکایی جلوگیری کند.»

وی ادامه داد: «یکی از مسائل خیلی ظریفی که وجود دارد که در گذشته هم از آن آسیب دیدیم، مساله نهال آمریکا در جمهوری اسلامی است. آنها برای خودشان نهالی کاشته‌اند، همه تلاششان در این نفوذ است که نهالشان را آبیاری کنند و در کشور جای شجره طیبه اسلام ناب امام را بگیرند.»

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح در پایان گفت: «اینکه می‌بینید، مقام معظم رهبری با این صراحت در برابر آمریکا و در حمایت از مسلمین حرف می‌زنید، دلیلش این است که دل‌های عالم این را می‌خواهد، منتظر است؛ اگر در جمهوری اسلامی صدا کمرنگ شود و تغییر کند یا کسی اظهار پشیمانی کند، موجب شکسته شدن میلیون‌ها دل خواهد شد و این نباید متوقف شود. این همان پرچم امام زمان(عج) است که به دست ما داده‌اند تا خود آقا بیاید تحویل بگیرد و ادامه بدهد؛ ما زمینه‌سازی می‌کنیم، جاده صاف می‌کنیم، محیط را فراهم و فضا را آماده می‌کنیم، چیزی جز این امکان‌پذیر نیست.» ■

سردار جلالی فرمانده پدافند غیرعامل:

اولویت؛ اصلاح، ارتقا و کیفیت بخشی اورژانس

گردهمایی پدافند غیرعامل کشور در سالن امام علی(ع) دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی برگزار شد. در این مراسم رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت: «مقام معظم رهبری در تعریف پدافند، به واژه‌های حوزه سلامت، بهداشت و بدن انسان اشاره کرده‌اند.» سردار سرتیپ پاسدار غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، با بیان این مطلب که مقام معظم رهبری پدافند غیرعامل را «مصونیت بخش» می‌دانند، تصریح کرد: «مصونیت یعنی اینکه اگر کشوری علیه ما کاری انجام داد، آن اقدام و آن تهدید برای ما بی‌اثر شود.» سردار جلالی در تعریف پدافند، از بیان مقام معظم رهبری بهره برد که فرایند پدافند را طیفی از اقدامات مهندسی، برنامه‌ای، سیاستی و تجهیزاتی می‌دانند. وی خاطرنشان کرد: «یعنی پدافند تنها متمرکز در یک حوزه نیست و حوزه‌های بسیاری را در بر می‌گیرد.» جلالی یکی از ابعاد پدافند غیرعامل را کاهش تلفات و خسارات انسانی عنوان کرد و گفت: «این موضوع مشخصا به حوزه سلامت باز می‌گردد و یکی از اصلی‌ترین اثرات پدافند غیرعامل در حوزه انسان است.» رئیس پدافند غیرعامل از چهار سرمایه قابل حفاظت «فیزیکی»، «انسانی»، «سایبری» و «معنوی» نام برد و افزود: «اصلی‌ترین سرمایه، سرمایه انسانی است و ارزش سرمایه‌های فیزیکی نیز به خدمات‌رسانی و سرویس‌دهی به انسان‌هاست.» وی پدافند غیرعامل را «انسان محور» خواند و افزود: «پدافند غیرعامل تلاش می‌کند که خسارت را در حوزه انسان کاهش دهد.» جلالی با اشاره به نقش پدافند غیرعامل در عرصه پزشکی گفت: «پدافند غیرعامل در سه حوزه «تروما»، «تهدیدات و جنگ زیستی یا بیولوژیک» و «پدافند کالبدی» است.» وی ادامه داد: «بسیاری از کشورها موضوع تروما یعنی امداد و نجات را از ابتدا تا انتها با کل حوزه پدافند غیرعامل مساوی می‌دانند.» رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور نگاه پزشک اورژانس را در حوادث، بسیار مهم ارزیابی کرد و گفت: «ما باید به سمت اصلاح، ارتقا و کیفیت‌بخشی این مسئله برویم.» جلالی گفت: «ما در حوزه تروما برای برخورد با حوادث، نیاز به ظرفیت‌های عملیاتی و ارتقای ظرفیت‌های موجود داریم و وزارت بهداشت باید بتواند یک سناریوی تهدید متوسط را دنبال کند که برای این کار نیازمند سامانه عملیاتی اورژانسی است.»

فرمانده پدافند غیرعامل افزود: «ما هنوز در تروما به آمادگی مطلوب نرسیده‌ایم و باید ظرفیت‌های بیشتری در این زمینه ایجاد شود. در حال حاضر ظرفیت پذیرش بیمارستان‌های ما به دلایل مختلف پایین است و با ۵۰۰ یا ۶۰۰ نفر مجروح همزمان ظرفیت اورژانس تهران تکمیل می‌شود. باید با روش‌های خاص بتوانیم ظرفیت‌ها را افزایش دهیم.» جلالی با اشاره به حوادث خاص در زمینه تروما مانند حوادث هسته‌ای، شیمیایی و غیره گفت: «باید زیر ساخت‌ها، آموزش‌ها و آمادگی‌های لازم را در این زمینه‌ها داشته باشیم. در حال حاضر آمادگی درمانی و امداد و نجات ما برای نجات مصدومان شیمیایی بسیار کم است. در سال گذشته در عسلویه و چند جای دیگر حوادث شیمیایی داشتیم که منجر به فوت شدند و بخش زیادی از آن به دلیل عدم آمادگی پرسنل بهداشت و درمان بوده است.» جلالی با اشاره به حوزه زیستی پدافند غیرعامل گفت: «در این حوزه تهدیدات جدی وجود دارد و در ۶ قسمت انسان، دام، غذا، نباتات، آب آشامیدنی و محیط تشریح می‌شود و ممکن است از هر یک از این حوزه‌ها تلفات به حوزه انسان سرازیر شود.» جلالی با اشاره به همکاری با وزارت بهداشت، بخش دفاع و بخش پدافند زیستی برای ایجاد سند پدافند زیستی گفت: «در این سند، لایه‌ها و حدودی را تعریف کرده‌ایم. بنابراین آموزش‌ها، تخصص‌ها، زیر ساخت‌ها، نظامات و ابزاری که این فرمانده پزشکی نیاز دارد را باید تولید کرده و در اختیار گذاشت. چرا که بحران‌های بیولوژیک و زیستی خاص هستند و تخصص‌های خاصی را نیاز دارند.» فرمانده پدافند غیرعامل با بیان اینکه ویروس‌های کرونا، ابولا و ایدز از ویروس‌های دستکاری شده هستند، گفت: «تکلیف ما این است که زیرساخت‌های لازم در زمینه پدافند زیستی را آماده کنیم. این زیرساخت‌ها می‌تواند از آموزش آغاز شده و تا بانک اطلاعاتی، آزمایشگاه و درمان را در بر بگیرد.» فرمانده پدافند غیرعامل در پایان به حوزه پدافند کالبدی نیز اشاره کرد و گفت: «با ساخت بیمارستان‌ها و فضاهای امن با یک نقشه جامع آمایشی می‌توان در این زمینه کار کرد. بخشی از حوادث که در مسئولیت وزارت بهداشت است، باید پیش‌بینی شود که مثلا در چه مکان‌هایی بیمارستان‌های امن می‌خواهیم و اصل پدافند باید در بحث‌های مهندسی و زیر ساختی مورد توجه قرار گیرد.»

توسعه ۱۲۰ مرکز اورژانس تروما

رئیس مرکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی کشور در رابطه با کمبودهای اورژانس و گفته‌های سردار جلالی به «سپید» گفت: «البته صحبت سردار جلالی به این معنا نیست که ما خیلی ضعیف عمل کرده‌ایم. به این معناست که ما نیاز به رشد داریم و این حرف بسیار درستی است و به همین دلیل هم الان در پروژه توسعه ساختار فیزیکی اورژانس، ما در حال افزایش ظرفیت فیزیکی اورژانس هستیم. این کار را معاونت درمان وزارت بهداشت آغاز کرده است. در حال حاضر ۱۲۰ اورژانس تروما و بزرگ و پرترافیک را توسعه می‌دهیم و برای اینکار هم هزینه‌ای پیش‌بینی شده است که امیدواریم تا سال ۹۵ ما به نتایج خوبی برسیم.» امین صابری‌نیا با اشاره به فضاهایی که در شهر تهران و دیگر شهرها امکان استفاده از آنها برای افزایش ظرفیت اورژانس تروما وجود دارد، خاطرنشان کرد: «به فضاهایی نیاز داریم که امکان درمان حاد در آن وجود داشته باشد.» وی درخصوص استفاده از فضاهای بیمارستانی با پذیرفتن این مطلب که در پیشرفت کارها

کندی وجود دارد، گفت: «استفاده از تخت‌های تاشو در دستور کار ما قرار دارد تا بتوان به این شکل ظرفیت اورژانس بیمارستانی را افزایش دهیم.» صابری‌نیا در ارتباط با موضوع تخلیه سریع اورژانس، بازگشت امسال حجاج از عربستان را تجربه موفقی در این‌باره قلمداد کرد و گفت: «باید آمادگی وجود داشته باشد که در موارد خاص، بتوان به سرعت بیماران الکتیو و قابل ترخیص را مرخص کنیم و به این شکل ظرفیت اورژانس را افزایش دهیم.» رئیس اورژانس کشور این فرایندها را «استفاده از ظرفیت موجود» نامید و در عین‌حال تاکید کرد: «ظرفیت فعلی بیمارستان‌های کشور پاسخگوی نیاز ما حتی در شرایط عادی هم نیست و برای توسعه، برنامه داریم.»

صابری‌نیا با استناد به گفته‌های وزیر بهداشت، ضریب اشغال تخت‌های بیمارستانی در کشور را بالای ۹۰ درصد و استاندارد آن را بین ۶۰ تا ۷۰ درصد اعلام کرد و گفت: «این ضریب اشغال نشان دهنده این است که باید نسبت به افزایش ظرفیت بیمارستانی اقدام کرد.»

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور همچنین در هفتمین سمینار شیمی و محیط زیست ایران که در دانشگاه بقیه‌ا... (عج) برگزار شد با بیان اینکه پدافند غیرعامل به مجموعه اقداماتی برای از بین بردن اثر حوادث گفته می‌شود، اظهار داشت: «در بحث پدافند شیمیایی باید به موضوعاتی از قبیل پایش تهدیدات و مباحث شیمیایی، تشخیص حادثه، اعلام وضعیت، محدودیت‌سازی منطقه آلوده، رفع آلودگی، امداد و نجات مصدومان و پاکسازی منطقه آلوده پرداخته شود.»

وی افزود: «در حوزه پدافند غیرعامل ۳ مفهوم وجود دارد که مفهوم اول تهدید است که در واقع، تهدید عمل مزاحمی است که منشاء آن از بیرون است و خود انسان تصرفی در آن ندارد. مفهوم بعدی آسیب‌پذیری است که ناشی از ضعف‌های سیستمی است که در ساختارهای ما وجود دارد. مفهوم آخر مخاطرات است که نتیجه اثر تهدید بر آسیب‌پذیری است که یک خطر را به وجود می‌آورد و در مورد هر یک از این مفهوم‌ها راهکارهایی متناسب با خودشان طراحی شده است.»

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور منشاء تهدیدات را به چند گروه تقسیم کرد و افزود: «تهدیدات تروریستی شیمیایی یکی از تهدیدات موجود است که گروه‌های تروریستی از مواد شیمیایی برای کارهایشان استفاده می‌کنند. تهدید بعدی مربوط به تهدیدات نظامی است که کشور خودمان هم در دوران دفاع مقدس با آن روبرو شده بود. برای مثال گروه تروریستی داعش به تازگی از گاز کلر و خردل در عراق استفاده کرده که نمونه‌ای از این تهدیدات محسوب می‌شود.»

وی ادامه داد: «تهدیدات بعدی مربوط به حوادث شیمیایی می‌شود که بر اثر پایین بودن امنیت و استانداردها به وجود می‌آید. برای مثال در انفجاری که در پالایشگاه شازن داشتیم، متاسفانه سلامت کارگران به خطر افتاد.»

جلالی به سلاح ممنوعه شیمیایی از سوی تروریسم اشاره کرد و گفت: «در دوران دفاع مقدس تهدیدات نظامی شیمیایی علیه کشور ما بسیار جدی بوده و امروزه هم در جنگ علیه یمن استفاده می‌شود.»

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور افزود: «متاسفانه حوادث شیمیایی ناشی از زیرساخت‌های صنعتی آلوده بسیار زیاد شده است. در واقع، خطاهای زیرساخت شیمیایی عامل مصدومیت خواهد شد.» وی تصریح کرد: «هدف ما نگاه مهندسی در مصونیت از عوامل شیمیایی است و تلاشمان این است که خطر این آسیب را به صفر برسانیم.»

جلالی مصون‌سازی زیرساخت‌ها را رویکرد اول دانست و گفت: «زیرساخت‌ها باید طوری فراهم شود که در مقابله با حوادث توان پاسخگویی و رفع آن را داشته باشیم. آمادگی کادرها رویکرد بعدی محسوب می‌شود که عوامل اجرایی نیز باید از آمادگی بالایی برخوردار باشند. رویکرد آخر هم مربوط به حوزه مدیریت و فرماندهی این نیروهاست.»

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور خاطرنشان کرد: «در مجموعه ما حوزه‌های مختلفی در حال فعالیت هستند که شامل مرکز فرماندهی، کنترل، رصد و پایش، تشخیص و هشدار، آموزش عمومی و رزمایش، عملیات تخصصی پدافند، فرهنگ‌سازی، درمان و امداد و نجات و تحقیق توسعه می‌شود.»

جلالی ادامه داد: «در زمینه درمانی هدف ما این است که تولید دانش، تولید کتب، درمان تخصصی، پژوهش، آموزش طولی و عرضی، تربیت نیروی انسانی و کادر درمانی و تجهیزات تخصصی و آزمایشگاه‌ها را داشته باشیم.»

وی با اشاره به اینکه چرخه‌های مختلفی برای به ثمر رساندن کار این حوزه‌ها فراهم شده، گفت: «در چرخه طراحی‌شده در خصوص حوزه‌ها عواملی مانند پایش، تشخیص، هشدار و تعیین وضعیت، رفع آلودگی، امداد و نجات و پسمانداری آلودگی شیمیایی فعالیت می‌کنند و در چرخه مصون‌سازی پدافند تعریف تهدید پایه، تعیین نوع سرمایه و امنیت آن، تعیین درجه خطر و سناریوی حادثه، کاهش آسیب‌پذیری شیمیایی و کاهش خطر فعالیت می‌کنند.»

جلالی در پایان با اشاره به سیاست‌گذاری‌هایی که انجام شده، گفت: «مجموعه اقداماتی که تا این لحظه انجام گرفته شامل تدوین سند راهبردی پدافند شیمیایی کشور، تهیه طرح جامع پدافند شیمیایی، آموزش کارشناسی ارشد پدافند شیمیایی، تعیین مرجع درمانی مصونیت شیمیایی و افتتاح فاز سوم اورژانس بیمارستان بقیه‌ا... (عج) می‌شود.»

جایگاه مدیریت افکار عمومی در تهدیدها و بحران‌های زیستی

روان‌شناسی شایعه

ابراهیم اخوی/دانش‌آموخته حوزه و کارشناس ارشد روان‌شناسی

اجتماعی بودن انسان سبب می‌شود از خبرهای مرتبط با زندگی جمعی آگاه شود. این اطلاعات مورد نیاز، گاهی از روش‌های درست و با منابع صحیح به دست می‌آید و مخاطبان نیز براساس سطح معلومات و توان تحلیل خود به نتایج واقعی رهنمون می‌شوند ولی گاهی به‌دلیل فقر اطلاع‌رسانی یا ناکافی بودن قدرت تحلیل، به روش‌های منفی گرایش می‌یابند که تولید شایعه و شایعه‌افکنی در جامعه، زاییده این کمبودهاست. مشکلی که گاهی به ناامنی جدی در جامعه منتهی می‌شود و مدیریت بحران را برای دست‌اندرکاران دشوار می‌کند. به‌ویژه با توسعه شبکه ارتباط جمعی میان افراد جامعه، میزان تولید شایعه و سرعت انتقال آن به مراتب افزایش یافته و اثرگذاری منفی خود را بیشتر کرده است. دشمن نیز با تولید ابزارهای مورد نیاز خود برای ارائه اطلاعات انحرافی در قالب شایعه و توزیع آن به کشور عزیز ما، حتی در شرایط تحریم، زمینه‌سازی کافی را برای مدیریت فکری بسیاری از مخاطبان فراهم کرده است. ابزارهایی مانند ماهواره، اینترنت، نرم‌افزارهای ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی، همگی زبان گویایی برای انتقال پیام‌های هدفمند هستند که می‌توان در ۲ سوی مثبت و منفی به آن نگریست. از جهت استفاده دشمن برای ترویج افکار نادرست یک تهدید و از نظر فراهم بودن زمینه بهتر برای انتقال اطلاعات درست از سوی مسئولان ذی‌ربط، یک فرصت است که حتی می‌تواند باعث آموزش‌های پیشگیرانه نسبت به مقاوم‌سازی افراد نسبت به داده‌های نادرست خبری شود.

پرسش‌های شایعه: چرا شایعه شکل می‌گیرد؟ افرادی که شایعه‌سازی می‌کنند، چه شخصیتی دارند؟ چه کسانی ابزار توزیع شایعه و ترویج آن در جامعه می‌شوند؟ ویژگی‌های اثرگذار شایعه روی افراد چیست؟ چگونه می‌توان جامعه را نسبت به شایعات مقاوم کرد؟ اینها مجموعه سوالاتی است که دانش روان‌شناسی می‌تواند پاسخگوی آنها باشد.

شکل‌گیری شایعه: از نظر روان‌شناسی، شایعه زمانی شکل می‌گیرد که ما با افراد کنجکاو و جویایی روبرو باشیم که دسترسی به اطلاعات درست برای آنها ممکن نباشد. یا کسانی باشند که قدرت تشخیص درست از نادرست را ندارند و با شنیدن هر خبری، شیفته آن می‌شوند و نوعی زودباوری و ساده‌انگاری در شخصیت آنها مشاهده می‌شود. این وضعیت درباره اخبار مهم مانند آنچه به زندگی مردم مربوط می‌شود، جدی‌تر است و تاثیرپذیری بیشتری نسبت به شایعه دارد. همچنین وقتی با کسانی روبرو می‌شویم که از مشکلات روانی مانند وسواس‌های فکری رنج می‌برند و اضطراب دائمی را تجربه می‌کنند، زمینه برای پذیرش اطلاعات هر چند نامطمئن ولی مسکن در آنها بیشتر است. هر چند ممکن است به اضطراب بیشتر آنها دامن بزند، ولی به همین مقدار که از بی‌اطلاعی درآمده باشند، برای چنین شخصیت‌هایی رضایت اولیه را همراه خواهد داشت. کنار این با انسان‌هایی روبرو هستیم که ذکاوت و زیرکی اجتماعی بسیار پایینی دارند و آنچه برایشان مهم است، نقل اخبار دست اول به دیگران به هر قیمتی است که چنین روحیه‌ای سبب پذیرش سریع شایعه و توزیع آن در سطح جامعه می‌شود. به‌عنوان مثال، افرادی که پیامک، پست یا کلیپ جدید خبری را دریافت می‌کنند و صرفا به‌دلیل جالب بودن آن دست به انتشار می‌زنند، از چنین شخصیتی برخوردارند. از نگاه اسلام، این رفتار نشان جهل و ناکارآمدی عقلی است. امام صادق(ع) در روایتی می‌فرمایند: «برای اثبات نادانی یک فرد کافی است که هر آنچه را می‌شنود (باخبر می‌شود)، منتشر کند.» امروزه بسیاری از کاربران شبکه‌های اجتماعی، بدون توجه به درستی یا نادرستی خبر، به سرعت آن را در فضای مجازی ترویج می‌کنند و سبب شده‌اند موجی از شایعات و اطلاعات نادرست در جامعه رواج پیدا کند.

شایعه‌سازان: انگیزه‌های متعددی می‌تواند در شایعه‌سازی نقش داشته باشد. برخی افراد شایعه به‌عنوان یک ابزار هدفمند برای رسیدن به برنامه‌های خود سودجویی می‌کنند. به‌عنوان نمونه، برای بهره‌برداری سیاسی یا اقتصادی، نخست شایعاتی را در جامعه مبنی بر کسادی یک محصول یا شکل‌گیری یک جریان راه‌اندازی می‌کنند سپس زمانی که هیجان کافی را در مخاطبان ایجاد کردند، گام نهایی را برمی‌دارند و برداشت‌های مورد نظر خود را از چنین روندی دنبال می‌کنند. در عده‌ای دیگر، نیاز به توجه بیشتر از سوی مخاطبان باعث می‌شود برای بازدید بیشتر از صفحه شخصی خود اقدام به توزیع چنین شایعاتی کنند. در گروهی دیگر، ناآگاهی و عادت به پرگویی سبب می‌شود هر آنچه را شنیده‌اند، بر زبان و قلم جاری و در رسانه‌های جمعی مطرح کنند که خود مقدمات شایعه‌افکنی را فراهم می‌کند.

چه کنیم؟ در پاسخ به این سوال، از ۲ زاویه به مساله نگاه می‌کنیم؛ در نگاه اول، لازم است مسئولان اطلاع‌رسانی دقیق، به‌هنگام و شفافی از مسائل داشته باشند تا بتوانند سد محکمی در برابر همه سودجویان و فرصت‌طلبان

تعدادی از شایعات که اطمینان به سلامت را در هفته‌های اخیر در کشور و فضای مجازی هدف قرار داده‌اند

- واکنش وزارت بهداشت به شایعه شیوع آنفلوانزا
رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های وزارت بهداشت، گفت: «رسانه‌ها فارغ از هر گونه اندیشه‌ای، به شایعات مربوط به بیماری‌ها خصوصا بیماری‌های واگیر بدون تماس با وزارت بهداشت دامن نزنند.»
- شایعات مربوط به نوشابه واقعی است؟
- اخبار مربوط به پخش ویروس ایدز شایعه است
دکتر گویا، رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های وزارت بهداشت خبر «پخش ویروس ایدز توسط عده‌ای که به بهانه چک کردن قند خون به در منازل مراجعه می‌کنند و کارت علوم پزشکی دارند» را تکذیب کرد.
- شایعات مربوط به آب آشامیدنی قرچک درست نیست
فرماندار شهرستان قرچک گفت: «شبکه آب آشامیدنی قرچک فرسوده است و شایعات مربوط به آن واقعیت ندارد.»
- اگر نگران مصرف آب تهران هستید، این ایمیل را بخوانید.

باشند. همچنین لازم است به مخاطبان هشدار داده شود که شایعات قابل پیگیری حقوقی هستند و نمی‌توان به سادگی از کنار آنها گذشت. چه اینکه در موارد مشابه مانند شایعه بخشودگی جرایم رانندگی که در سال قبل شاهد آن بودیم، مجازاتی مطابق قانون برای شایعه‌افکنان که دلیل این کار را سرگرم شدن اعلام کرده بودند، در نظر گرفته شد.

در نگاه دوم، یعنی روش‌های مقاوم شدن هر یک از ما در برابر شایعات می‌توان به چند قانون اشاره کرد:

۱. قانون ثبت: براساس آموزه‌های دینی، هر سخنی که از زبان ما خارج می‌شود، ثبت می‌شود و قابل پیگیری از سوی خداوند است. به همین دلیل، چند دستور شفاف از سوی خداوند به ما داده شده است:

الف) آنچه را نمی‌دانی، نگو زیرا روزی بازخواست می‌شوی.

ب) به گمان بسنده نکن؛ فقط دنبال دانش و یقین باش.

ج) برخی از گمان‌ها گناه هستند و مجاز به این گونه گمانه‌زنی‌ها نیستید.

د) اگر فرد معلوم‌الحالی برای شما خبری آورد، حتما تحقیق کنید و از پذیرش فوری آن بپرهیزید.

وجه مشترک همه سفارش‌ها، تاکید بر کنترل زبان از سوی اهل ایمان است؛ رفتاری که لازم است مهارت آن ایجاد و با تمرین و توجه به پیامدهای آن، نهادینه شود.

۲. قانون توجه به پیامد: اگر بپذیریم هر سخنی اثر خود را دارد، آن گاه درباره سخن پراکنی دقت بیشتری خواهیم داشت زیرا ممکن است برخی از حرف‌های به ظاهر ساده در سرنوشت فرد یا افراد زیادی تاثیر داشته باشد که نمی‌توان آن را امری ساده انگاشت. از این رو، در نقل قول و ارسال مطالب برای دیگران، حتما باید به چنین پیامدهایی توجه کرد. از نگاه دین، هر کدام از ما نسبت به آنچه انجام می‌دهیم، مسئولیم و ریز و درشت مسائل رفتاری ما نیازمند پاسخگویی است. از این رو، سفارش شده‌ایم به سرانجام رفتارها و گفتارهای خود بیندیشیم تا از هر گونه زیان‌رسانی به خود و دیگران ایمن بمانیم.

۳. قانون مکث: یکی از روش‌های آموزشی برای افرادی که در کنترل خود مشکل دارند، قانون مکث است. در این مهارت از افراد خواسته می‌شود برای انجام کارها، اندکی تامل کنند و سپس رفتار مورد نظر را انجام دهند. در مسائل مهم‌تر مانند جایی که ممکن است زیان جدی به دنبال داشته باشد، زمان بیشتری را برای بررسی بهتر موضوع از افراد درخواست می‌کنند. مثلا یادمی‌دهند برای خریدهای بالاتر از ۵۰۰ هزار تومان حتما ۲ روز به خودتان فرصت بدهید تا اطمینان پیدا کنید که به وسیله مورد نظر نیاز دارید، جایی که از آن خرید می‌کنید به اندازه کافی اعتبار و انصاف دارد و مشورت کنید که وسیله بهتری مشابه آنچه قصد دارید بخرید، در بازار نباشد. این روش که در آموزه‌های دینی به نام تدبیر قبل از عمل از آن یاد شده، سبب می‌شود پشیمانی پس از اقدام، از بین برود.

۴. قانون اطمینان: در این قانون، افراد موظف هستند اطلاعات مورد نیاز را از منابع موثق تهیه کنند تا نسبت به آنچه باور کرده‌اند یا قصد انتشارش را دارند، اطمینان حاصل کنند. در جامعه اسلامی، منابع موثقی مانند نهادهای دولتی، رسانه ملی، مراجع پاسخگویی و انسان‌های درستکار و آگاه وجود دارند که می‌توانند نیاز ما را به دانستن پوشش دهند. در آموزه‌های دینی نیز اصل بر پرسیدن از آگاهان و پرهیزکاران آگاه است و پس از دریافت اطلاعات نیز، اهل ایمان به تفکر و اندیشه درباره آنچه شنیده‌اند، مامور شده‌اند. خداوند پیروی کورکورانه از دیگران را که معمولا همراه با تعصب و بدون منطق است، عامل گمراهی معرفی کرده و سبب ماندگاری گمراهان بر اصرارهای شخصی‌شان می‌داند. در طرف مقابل، اهل ایمان با دریافت اطلاعات، بصیرت کافی و پیروی از بهترین سخن‌ها، از تردید و دودلی بیرون می‌روند و شخصیتی استوار و مطمئن از خود نمایش می‌دهند.

اجتماعی بودن انسان سبب می‌شود از خبرهای مرتبط با زندگی جمعی آگاه شود. این اطلاعات مورد نیاز، گاهی از روش‌های درست و با منابع صحیح به دست می‌آید و مخاطبان نیز بر اساس سطح معلومات و توان تحلیل خود به نتایج واقعی رهنمون می‌شوند ولی گاهی به دلیل فقر اطلاع رسانی یا ناکافی بودن قدرت تحلیل، به روش‌های منفی گرایش می‌یابند که تولید شایعه و شایعه‌افکنی در جامعه، زاییده این کمبودهاست

سخن پایانی: توجه به شایعه، یکی از بهترین نوع همکاری با شایعه‌سازان و اهداف ناپسند آنهاست که نام ما را در سیاهه لشکر دشمن و مغرضان ثبت و مسئولیت پیامدهای آن را متوجه ما می‌کند. از این رو، لازم است با افزایش آگاهی، تفکر در رویدادها، پرهیز از بدگمانی نسبت به منابع رسمی اطلاع‌رسانی و خویشتنداری در انتشار اخباری که به دست ما می‌رسد، خود را سرباز کارآمدی برای نظام تعریف و نقشه‌های دشمنان را نقش بر آب کنیم. ■

منابع مطالعاتی: ۱.گردن آل‌پورت و لئو پستمن، روان‌شناسی شایعه، تهران، سروش ۲. غلامعلی افروز، روان‌شناسی شایعه و روش‌های مقابله، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

رصد و پایش تهدیدات زیستی دامی

شناسایی سریع کلید مهار طغیان

دکتر محمدحسین فلاح/دامپزشک،اپیدمیولوژیست

تهدید، برایند وضعیتی است که عوامل محیطی برخلاف خواسته ما و خارج از کنترل عمل می‌کنند و از این حیث روند امور مطلوب ما نیست و احتمال آشفتگی، خطر یا زیان برای ما وجود دارد. بر این اساس، هر عنصر یا وضعیتی که موجودیت منافع یا ارزش‌های حیاتی ما را به خطر اندازد تهدید محسوب می‌شود. از جمله این تهدیدات که همواره جمعیت دامی کشور را تهدید می‌کند، تهدیدات زیستی است. تهدیدات زیستی شامل انواع آفات و عوامل بیماری‌زا (ویروس‌ها، باکتری‌ها، قارچ‌ها، پریون‌ها و...) است که برخی از آنها بومی و برخی به صورت اگزوتیک (غیربومی) است و به روش‌های مختلف (واردات دام و فراورده‌های بیولوژیک، پرندگان مهاجر، حیات وحش، انتقال مکانیکی، ورود ناقلان بیماری و...) وارد کشور می‌شود و جمعیت دامی کشور را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد. از طرفی، با توجه به موقعیت ژئوپولیتیکی کشور احتمال ورود عمدی عوامل بیولوژیک به کشور نیز وجود دارد.

آنچه در کاهش آسیب‌پذیری در برابر این تهدیدات مهم است، شناسایی سریع حوادث و طغیان‌ها و به اصطلاح مورد شاخص (اولین مورد بیماری که توسط افراد مشاهده می‌شود) و پیشگیری از گسترش بیماری به سایر مناطق و ابزار این شناسایی پایش و رصد تهدیدات تحت عنوان نظام مراقبت است.

پایش یا مانیتورینگ مشاهده مستمر وقایع، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها با هدف بررسی روند سلامت در جمعیت است. در صورتی که این پایش همراه با انجام اقدامات کنترلی باشد آن‌گاه واژه مراقبت به کار برده می‌شود.

واژه مراقبت برای اولین بار طی انقلاب فرانسه استفاده شده، وقتی که معنی آن «نگاه کردن به یک گروه که تصور می‌شود توطئه‌گر هستند»، بود. کلمه به‌طور گسترده‌ای توسط اپیدمیولوژیست‌ها و سایر متخصصان سلامت حیوانات، به مفهوم پایش و کنترل حوادث مرتبط با سلامت در جمعیت‌های دامی استفاده شده است.

مراقبت بیماری کلید هشدار سریع در تغییر وضعیت سلامت در هر جمعیت حیوانی است. کلمات پایش و مراقبت اغلب در برنامه‌های سلامت حیوانات به جای هم استفاده می‌شوند. مراقبت بیماری در حیوانات شامل مشاهده یک جمعیت دامی برای شناسایی احتمال ورود یا وجود یک بیماری خاص یا یک گروه از بیماری‌ها در جمعیت مورد نظر است. پایش بیماری‌های دامی بر شناسایی یک بیماری یا یک گروه از بیماری‌ها، برای تعیین تغییرات در شیوع و میزان و جهت گسترش بیماری تمرکز دارد. انواع مختلف سیستم‌های پایش و مراقبت برای بررسی وضعیت تهدیدات در جمعیت‌های دامی به کار برده می‌شود که مراقبت بر پایه خطر (Risk-based Surveillance)، مراقبت دیده‌وری (Sentinel Serveillance) و مراقبت چندعاملی (Syndromic Surveillance) از جمله مهم‌ترین این روش‌هاست. مراقبت بر پایه خطر نوعی از مراقبت است که در آن جمعیت‌های دامی که بیشتر در معرض خطر هستند و احتمال ورود بیماری به آن جمعیت وجود دارد، مورد بررسی قرار می‌گیرند. به‌عنوان مثال تحت‌نظر داشتن مزارع صنعتی پرورش طیور و طیور روستایی که در نزدیکی زیستگاه‌های پرندگان مهاجر قرار دارند برای آنفلوانزای فوق حاد پرندگان. مراقبت دیده‌وری پایش مداوم گله‌ها براساس مخاطره انتخاب شده است تا قادر به شناسایی سریع‌تر طغیان بیماری یا عفونت باشد. این نوع مراقبت مخصوصا برای پایش وقوع بیماری‌هایی که ناقل دارند، مناسب است.

مراقبت چندعاملی اولین بار به‌عنوان ابزاری برای هشدار سریع در برابر حملات بیوتروریسمی معرفی شده است. این تعریف به صورت‌های گوناگونی به‌عنوان شاخص تشخیص غیراختصاصی برای هشدار درباره طغیان بیماری استفاده می‌شود. اجرای یک برنامه پایش و مراقبت مناسب نیازمند داشتن دانش کافی درخصوص طبیعت تهدیدات، نحوه انتقال و گسترش و شناسایی و تشخیص آنها از یک طرف و امکانات، توانمندی‌ها و زیرساخت‌های کشور از طرف دیگر است و اینکه اطلاعاتی که سیستم رصد و پایش تولید می‌کند باید درک از وقوع تهدید را افزایش دهد و برای بهبود سلامت دام‌ها از طریق انجام فعالیت‌های متناسب به کار رود.

نیازمندی‌های اصلی یک برنامه رصد و پایش

۱. پایه‌های قانونی: یک برنامه رصد و پایش باید چارچوب

دام

دامپروری کشور مانند صنعت موتاژ خودرو سازی به پساتحریم لبخند می‌زند؟!

معاون وزیر جهادکشاورزی، سرنوشت صنعت دام و طیور در دوران پساتحریم را تشریح کرد. وی با اشاره به زیرساخت‌هایی به‌ویژه در زمینه تولید مواد پروتئینی و امکان تولید بیش از نیاز این محصولات گفت: «ما می‌توانیم از این فرصت استفاده و به‌ویژه در بخش صادرات حضورمان را در دیگر کشورها پررنگ‌تر کنیم.»

معاون امور دام وزارت جهاد کشاورزی افزود: «به اعتقاد ما، در حوزه طیور امکان تولید تا ۵۰ درصد بیش از ظرفیت موجود با توجه به زیرساخت‌هایی که در کشور هست، وجود دارد اما چون بازار مصرف نیز باید متناسب با تولید، تعریف شود و چنین امکانی تاکنون فراهم نبوده، هیچ‌گاه این کار انجام نشده است.»

رکنی، بی‌نیازی بازار داخلی از واردات محصولات پروتئینی را در شرایط کنونی مورد اشاره قرار داد و گفت: «در حال حاضر بازار داخلی تقریبا از واردات بی‌نیاز شده، ضمن اینکه سال گذشته نیز رکورد صادرات به‌ویژه در بخش مرغ و تخم‌مرغ شکسته‌شد و در این سال مجموعا حدود ۱۵۰ هزارتن مرغ و تخم‌مرغ صادر کردیم. امسال هم می‌توانیم با توجه به شرایط موجود به عدد بزرگ‌تری در این زمینه دست یابیم.»

معاون وزیر جهاد کشاورزی با بیان اینکه لغو تحریم‌ها سبب می‌شود به‌تدریج و در یک روند زمانی هزینه‌های تامین نهاده‌ها و خوراک دام و طیور کاهش پیدا کند، اظهار داشت: «هزینه‌هایی که به واسطه موضوع تحریم‌ها

قانونی برای حمایت داشته باشد تا در زمان لازم از این ابزارهای قانونی برای کنترل بیماری استفاده شود. ممنوعیت حمل و نقل، ممنوعیت واردات، قرنطینه و کشتار یا معدوم‌سازی دام‌های آلوده از جمله مواردی است که نیازمند قانون مناسب برای اقدام به موقع است.

۲. بودجه: یکی از مهم‌ترین نیازهای برنامه‌های رصد و پایش بودجه و منابع مالی این سیستم‌هاست. تامین بودجه برای پایش مورد نظر می‌تواند و باید توسط صنایع مربوطه نیز تقبل شود. در جهان در حال توسعه تامین بودجه برای فعالیت‌های مراقبت به سختی به دست می‌آید. واضح است که بخش دولتی نمی‌تواند به‌طور کامل فعالیت‌های لازم برای ایجاد یک سیستم پایش و مراقبت بیماری را از نظر مالی تامین کند.

۳. آموزش: پایه موفقیت در هر برنامه رصد و پایش وجود افراد کارآمدی است که در همه سطوح سیستم فعالیت کنند. آموزش می‌تواند مخاطبان مختلفی را هدف قرار دهد؛ تصمیم‌گیران، اپیدمیولوژیست‌ها، دامپزشکان فیلد و پرسنل آزمایشگاه. پرسنل فیلد لازم است اهمیت مراقبت را به‌عنوان ابزاری برای نشان دادن وضعیت بیماری یک کشور یا ناحیه دریابند. به این منظور جمع‌آوری اطلاعات از داده‌های جمعیتی بسیار مهم است. اغلب نبود داده‌های مخرج یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های طراحی مطلوب بررسی است. یک وظیفه اساسی دیگر در این سطح سیستم بالا بردن آگاهی تولیدکنندگان از اهمیت اخطار بیماری‌ها و فرایندهایی است که باید طی شود، اگر بیماری مظنون است.

یک آزمایشگاه کارا برای هر سیستم رصد و پایش ضروری است. پرسنل آزمایشگاه لازم است در فرایندهای مختلف تشخیصی برای همه بیماری‌هایی که سیستم پوشش می‌دهد دانش کافی داشته باشند. آزمایشگاه لازم است محدودیت‌ها و قابلیت اجرای تست‌های تشخیصی را درک کند و به اپیدمیولوژیست‌ها در تفسیر نتایج آزمایشگاهی کمک کند.

۴. انتشار نتایج: آنالیز داده‌ها را به اطلاعات تبدیل می‌کند. جمع‌آوری صرف اطلاعات بدون هیچ خروجی مفیدی بی‌فایده است و اعتمادی را که در سیستم رصد و پایش وجود دارد از بین خواهد برد. اطلاعات روتین دوره‌ای به شکل گزارشات منظم (هفتگی، ماهانه یا سالانه) برای همه کاربران سیستم قابلیت پذیرش، نماینده بودن، کیفیت داده‌ها و مفید بودن سیستم را (عناصر مهم ارزیابی سیستم‌های پایش) بهبود خواهد بخشید.

۵. ارزیابی سیستم رصد و پایش: ارزیابی دوره‌ای سیستم اطلاعاتی را برای شناخت و اداره وضعیت‌هایی که اثربخشی و بهره‌وری آن را با مشکل مواجهه می‌کند، فراهم می‌کند. ■

بر ما تحمیل می‌شد، از جمله اعمال محدودیت برای تبادل منابع مالی برداشته و واسطه‌ها حذف می‌شود، بنابراین مستقیما امکان تامین نهاده‌ها با قیمت مناسب‌تر وجود دارد، هزینه واردات کاهش می‌یابد و این موضوع باعث می‌شود ما محصول نهایی‌مان را با قیمت منطقی‌تر و مناسب‌تری به بازارهای دنیا عرضه کنیم.»

رکنی با اشاره به اینکه در شرایط جدید و در دوران پساتحریم، کشورهای دیگر برای حضور بیشتر در بازار ایران با یکدیگر رقابت می‌کنند، ادامه داد: «با توجه به زیرساخت‌ها و دانش فنی که در کشور در زمینه تولید محصولات پروتئینی وجود دارد، با واردات بخشی از نیازمندی‌ها مثل ذرت و سویا می‌توانیم ارزش افزوده خوبی ایجاد و اشتغال را فعال کنیم، ضمن اینکه صادرات را نیز افزایش دهیم.» وی در پاسخ به این پرسش که آیا بازارهای جدید صادراتی برای محصولات دامپروری کشور ایجاد خواهد شد؟ گفت: «قطعا لغو تحریم‌ها بر این موضوع بسیار موثر است. به‌عنوان مثال، چندی پیش کشور عربستان اعلام کرده بود با شرایطی که پیش آمده، ما آمادگی داریم روابط تجاری خود را با ایران گسترش دهیم.» رکنی اضافه کرد: «عربستان بازار بسیار خوبی برای مواد پروتئینی ایران است و براساس اطلاعاتی که ما داریم، حدود ۸۰۰ هزار تن واردات گوشت مرغ در سال انجام می‌دهد که این بازار می‌تواند در اختیار ایران قرار بگیرد.» ■

۶ مهر مصادف با ۲۸ سپتامبر روز جهانی بیماری هاری

هاری، سبک زندگی غربی، تهدید نامعلوم

دکتر رضا پاکزاد/ اپیدمیولوژیست

هاری یک بیماری کشنده ویروسی حیوانات گوشتخوار است که انسان و سایر پستانداران به‌طور تصادفی و اغلب از طریق گزش به آن مبتلا می‌شوند. اهمیت بیماری به دلایل میزان کشندگی بالا، هزینه‌های بالای درمان و خسارت اقتصادی ناشی از تلفات دام‌هاست. آمارهای بین‌المللی نشان داده سالانه ۵۰ هزار تا ۱۰۰ هزار نفر در اثر این بیماری در سرتاسر دنیا جان خود را از دست می‌دهند که بیشتر موارد در کشورهای در حال توسعه است. بیماری هاری بین حیات‌وحش ایران به صورت بومی وجود دارد و آلودگی حیوانات اهلی به‌طور مکرر اتفاق می‌افتد. با وجود استفاده از واکسن‌های ضدهاری جدید، هنوز واکسیناسیون و در مواردی سرو واکسیناسیون ضدهاری تنها راه نجات اشخاص هار گزیده است. در صورت ظهور علائم هاری، درمان امکان ندارد و مرگ این بیماران حتمی است. از دیدگاه اپیدمیولوژی، بیماری هاری به ۲ شکل هاری شهری (سگ و گربه) و هاری وحشی (گرگ، روباه، شغال و خفاش) دیده می‌شود.

عامل بیماری هاری ویروسی است. عصب دوست از خانواده مونونگاویرال، از رده لیساویروس‌ها و از جنس رابدوویریده است. این ویروس شبیه گلوله تفنگ است.

علائم بیماری در انسان

شروع هاری اغلب با یک احساس اولیه هراس، سردرد، تب، کوفتگی عضلات و تغییرات حسی نامشخص در محل گزش حیوان همراه است. تحریک‌پذیری و ترس از فضای باز علائم شایعی هستند. بیماری با بی‌حسی یا فلج عضلات پیشرفت می‌کند. گرفتگی عضلات حلق منجر به ترس از آب می‌شود. دلیریوم و تشنج نیز ممکن است دیده شود. بدون مداخله پزشکی، سیر بیماری ۶-۲ روز و گاهی بیشتر است. مرگ معمولا به‌دلیل فلج عضلات تنفسی رخ می‌دهد.

راه‌های انتقال بیماری

۱. گاز گرفتن: اصلی‌ترین راه سرایت بیماری از طریق گاز گرفتن به وسیله حیوانات هار است که در مورد گربه و گربه‌سانان از طریق کشیدن پنجه نیز بیماری منتقل می‌شود.

۲. پوست: بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست ولی اگر کوچک‌ترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد در تماس با ترشحات آلوده قابل انتقال خواهد بود.

۳. سایر راه‌ها: انتقال بیماری به ندرت از طریق دستگاه تنفس، دستگاه گوارش، پیوند اعضا، جفت، وسایل آلوده، مخاط‌ها و سرانجام از انسان به انسان امکان‌پذیر است.

علائم بالینی در انسان

دوره بیماری هاری به ۴ مرحله تقسیم می‌شود:

مرحله نهفتگی: این مرحله به‌طور معمول در انسان ۱۵ روز تا ۳ ماه و به‌طور متوسط ۱ تا ۲ ماه (۷۵ درصد موارد کمتر از ۳ ماه) طول می‌کشد ولی از چند روز تا بیش از ۳ ماه، حتی تا چند سال هم مشاهده شده است. طول دوره نهفتگی به شدت زخم، تعداد جراحت و محل آنها بستگی دارد، به نحوی که گاز گرفتن صورت زودتر موجب بروز علائم بیماری می‌شود. سوش ویروس آلوده‌کننده، همچنین سن و گاز گرفتن از روی لباس یا وسایل حفاظتی نیز در طول دوره نهفتگی تاثیر دارد. البته باید در نظر داشت در برخی موارد، طولانی بودن دوره نهفتگی هاری ممکن است سبب فراموشی و گزارش نادرست از تاریخ دقیق گاز گرفتن شود. همچنین به‌دلیل تعدد و شدت زخم‌های ایجادشده در کودکان نسبت به بزرگسالان و در نتیجه ورود ویروس‌های بیشتر به بدن آنها، طول دوره نهفتگی ممکن است کوتاه‌تر باشد.

مرحله بروز علائم اولیه

شامل علائم غیراختصاصی و اختصاصی می‌شود. علائم غیراختصاصی ۱ روز و حداکثر ۱۰ روز به طول می‌انجامد. علائم اولیه غیراختصاصی هاری عبارتند از: تب، لرز، خستگی، سردرد، ضعف و درد عضلانی، بی‌اشتهایی، اشکال در بلع، حالت تهوع و استفراغ، سرگیجه، دردهای شکمی و اسهال، گلودرد، تنگی نفس، سرفه خشک، نگرانی و ترس، تحریک‌پذیری و عصبی بودن.
علائم اختصاصی این مرحله عبارتند از: علائم موضعی در محل گاز گرفتن شامل سوزش، گزگز و مورمور که در ۵۰ تا ۸۰ درصد بیماران این علائم در مسیر عصب حسی عضو گاز گرفته شده به علت تکثیر ویروس در ریشه خلفی عصب حسی بروز می‌کند.

مرحله حاد عصبی

این مرحله احتمالا با توجه به سوش ویروس به ۲ شکل ظاهر می‌شود: الف- شکل هیجانی یا خشمگین که علائم آن عبارتند از: فعالیت حرکتی شدید شامل

شکل ۱- وضعیت هاری در ایران در سال ۱۳۹۰

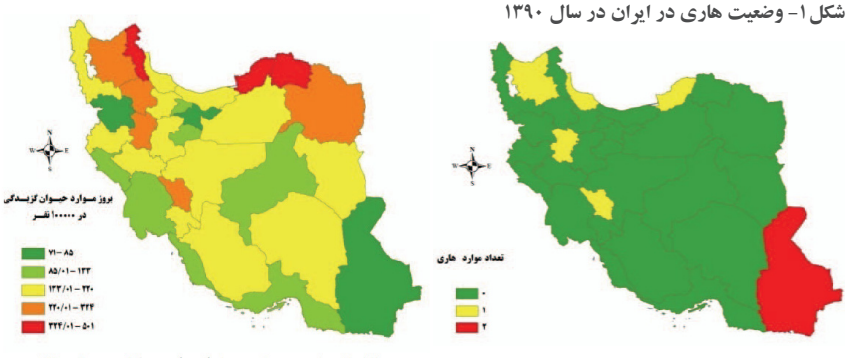

دویدن و دست و پا زدن، تحریک‌پذیری و عدم آرامش، توهم، نگرانی و هیجان. ترس از آب علامتی است که در این شکل در بیشتر موارد دیده می‌شود و موجب انقباض‌های دیافراگم و عضله‌های تنفسی می‌شود. همچنین نسیم ملایم، نور شدید، صدای بلند و لمس کردن ممکن است موجب تحریک‌پذیری و انقباض عضله‌های حنجره و حلق و سایر عضله‌های تنفسی شود. افزایش ترشح بزاق و اختلال در بلع موجب شکل مشخص بیماری هاری می‌شود. خواب‌آلودگی، توهم، حالت تهاجمی، انقباض‌های عضلانی، علائم مننژیت، تشنج و فلج موضعی به سرعت ظاهر می‌شود.

مرحله کما و مرگ

در نهایت، ابتلا به بیماری هاری به مرحله کما می‌رسد و بیمار به علت نارسایی و آپنه یا کلاپس قلبی-عروقی می‌میرد. از شروع علائم بالینی تا مرگ به‌طور متوسط ۴ تا ۷ روز طول می‌کشد. در موارد نادر با مراقبت‌های شدید از بیماران، طول عمر بیشتر می‌شود ولی عوارض دیررس شامل ترشح ناکافی هورمون آنتی‌دیورتیک، دیابت بی‌مزه، اختلال در ریتم قلبی، عدم استحکام خونریزی گوارشی و... در نهایت باعث مرگ فرد می‌شود.

وضعیت ایران از نظر هاری

ایران از نظر بروز بیماری هاری در جهان جزو کشورهایی است که بیماری هم در حیوانات وحشی و هم در حیوانات اهلی دیده می‌شود. بیماری هاری در کشور ایران هنوز یکی از معضلات بهداشتی اقتصادی است و تقریبا همه استان‌ها کم و بیش به این بیماری آلوده هستند. با توجه به تقویت سیستم مراقبت و گزارش‌دهی موارد حیوان گزیدگی و به موازات آن افزایش موارد هاری حیوانی در ۲۰ سال گذشته در کشور، آمار موارد حیوان گزیدگی از ۱۸ هزار و ۳۰۵ مورد (با میزان بروز ۳۵ در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) در سال ۱۳۶۶ به ۱۳۵ هزار و ۴۴۸ مورد (با میزان بروز ۱۷۷ در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته که با اقدامات به موقع (ارجاع به مراکز مجهز شستشو و واکسیناسیون) تعداد افراد مبتلا به هاری کاهش یافته است. (شکل ۱ و ۲)

تشخیص هاری

بزاق، پوست و بافت مغز فردی که مشکوک به هاری است، آزمایش می‌شوند تا میزان پیشرفت بیماری مشخص شود. راحت‌ترین راه تشخیص فرد مبتلا به هاری، آزمایش حیوانی است که فرد را گاز گرفته است، اما اگر امکان دسترسی به آن حیوان نباشد، در اولین گام تشخیص، پزشک تمام اطلاعات ظاهری حیوانی را که فرد با آن تماس داشته می‌پرسد. تا زمانی که اولین علائم بیماری هاری در انسان ظاهر نشود، نمی‌توان وجود قطعی آن را تشخیص داد.

بیوتروریسم و هاری

با توجه به اینکه میزبان اصلی هاری سگ و سگ‌سانان است و همچنین راه‌های انتقال آن عموما مستقیم است، برای اهداف بیوتروریسم کمتر استفاده می‌شود. البته باید توجه داشت آلودگی حیوانات در مقیاس وسیع می‌تواند با دخالت انسان‌ها انجام گیرد و در نتیجه یک خطر بالقوه برای انسان محسوب شود.

مبارزه و کنترل هاری

اساس مبارزه با هاری بر ۳ اصل «کنترل هاری در حیات وحش»، «کنترل جمعیت حیوانات گوشتخوار بدون مالک به‌ویژه سگ‌های بدون صاحب» و «کنترل و پیشگیری از بیماری در جمعیت سگ‌های صاحب‌دار» استوار است. کنترل جمعیت سگ‌های ولگرد، با همکاری سازمان دامپزشکی کشور و سایر ارگان‌های ذیربط، طرح ملی جمع‌آوری حیوانات ناقل بیماری‌های مشترک بین حیوان و انسان (به‌ویژه سگ‌های ولگرد) در حال حاضر به صورت یک طرح کشوری با تولی‌گری وزارت کشور از طریق سازمان همیاری شهرداری‌ها و نیروی انتظامی کشور در حال انجام است. در نوع هاری وحشی، حیوانات وحشی به‌عنوان ناقلان و مخازن اصلی بیماری تلقی می‌شوند که در راستای کنترل بیماری، سازمان دامپزشکی آمادگی خود را برای هرگونه همکاری فنی با سازمان حفاظت محیط زیست (به‌عنوان متولی این بخش از مبارزه با بیماری) اعلام کرده است. در راستای مبارزه با بیماری در جمعیت سگ صاحب‌دار و در واقع کنترل و پیشگیری هاری شهری، اساس کار بر واکسیناسیون و ایمن‌سازی این گروه از حیوانات قرار گرفته است.

شاخص اندازه‌گیری وضعیت بهداشتی کشور از لحاظ هاری

نسبت موارد هاری انسانی به میزان بروز حیوان‌گزیدگی به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم مراقبت حیوان‌گزیدگی است که در سال‌های اخیر در کشور ما کاهش یافته که نشان‌دهنده بهبود وضعیت نظام مراقبت هاری در کشور است. (شکل ۳)

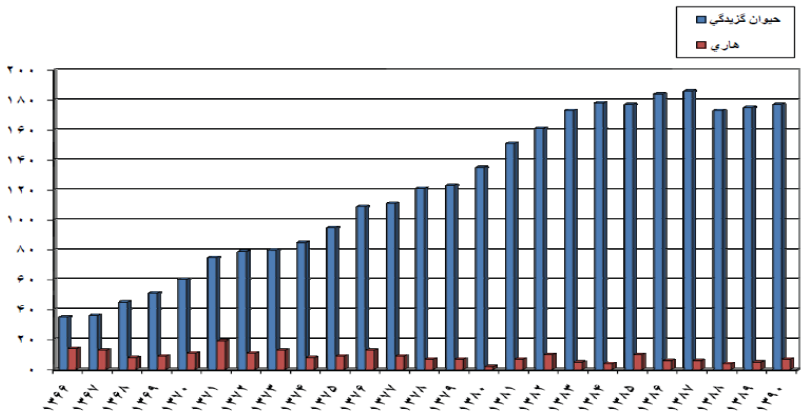

شکل۳- روند بروز حیوان‌گزیدگی و هاری انسانی از سال ۱۳۶۶ لغایت ۱۳۹۰

وضعیت جهان از نظر هاری

براساس گزارش‌های جهانی اکثر کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای آسیایی، آفریقایی و تا حدودی آمریکای مرکزی موارد هاری بالایی دارند. قاره آمریکای شمالی، اروپا و استرالیا تقریبا بیماری را حذف کرده‌اند. (شکل ۴)

Distribution of risk levels for humans contacting rabies, worldwide, 2011

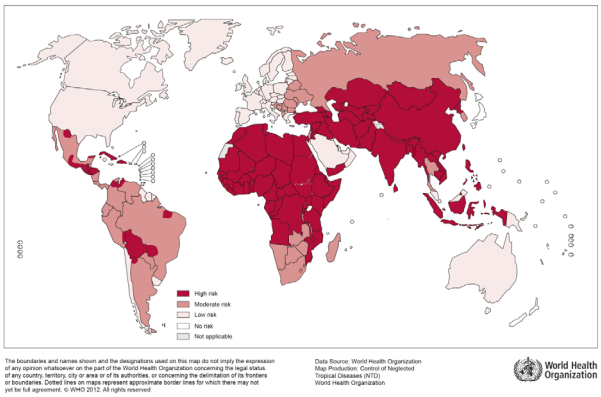

۴۳ اشکال وارده به قانون و آیین‌نامه ایمنی زیستی:

تنزل از قانون به پروتکل

زهرا حسین‌زاده/ کارشناس علوم‌زیستی

مجموعه‌ای از تدابیر، سیاست‌ها، مقررات و روش‌هایی برای تضمین بهره‌برداری از فواید زیست‌فناوری نوین و پیشگیری از آثار منفی احتمالی کاربرد این فناوری بر تنوع زیستی، سلامت انسان، دام، گیاه و محیط‌زیست اتخاذ می‌شود که به آن ایمنی زیستی گفته می‌شود. در این راستا و برای حصول اطمینان از نبود آثار منفی این محصولات بر انسان و محیط‌زیست و مسئولیت‌پذیری کشورها، پروتکلی موسوم به پروتکل کارتاهنا در زمینه ایمنی زیستی تدوین شد که ج.ا. ایران در اوایل سال ۱۳۷۹ آن را امضا کرد و پس از تصویب مجلس محترم شورای اسلامی در سال ۱۳۸۲ برای کشورمان لازم‌الاجرا شد.

قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۸ در ۱۱ ماده به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و متعاقب آن نیز مصوبه هیات محترم وزیران در مورد آیین‌نامه اجرایی قانون ایمنی زیستی به شماره ۴۸۹۰۲/۹۱۱۲۶ مورخ ۱۳۹۲/۴/۱۹ به تصویب نهایی رسید.

با توجه به شکل‌گیری شورای ایمنی زیستی و متعاقب آن تشکیل دو جلسه مهم، دو اتفاق غیرقانونی افتاد؛ در اتفاق اول شورای ایمنی زیستی مصوبه هیات محترم وزیران در مورد آیین‌نامه اجرایی قانون ایمنی زیستی به شماره ۴۸۹۰۲/۹۱۱۲۶ مورخ ۱۳۹۲/۴/۱۹ که براساس اصل ۱۳۸ قانون اساسی و با حضور تمامی وزرای ذیصلاح مصوب شده بود در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۳/۱۷ به علت لزوم بازنگری تعلیق و در جلسه بعدی خلاف مقررات در مورخه ۱۳۹۴/۳/۲۹ بدون حضور تمامی وزرای تصویب‌کننده مصوبه فوق‌الذکر، آیین‌نامه اجرایی را برخلاف روال و قانونی و اخذ نظر از سایر وزرا و مراجع قانونی مصوب‌کننده و نیز خلاف روال اصل ۱۳۸ قانون اساسی لغو کرد، که بدعتی بی‌نظیر است.

در این میان مقایسه اعضای شورای ملی ایمنی زیستی با هیات محترم وزیران، نافذ و جامع نبودن نظرات شورای ملی ایمنی زیستی را به روشنی نشان می‌دهد اما به دلیل اهمیت موضوع در مقوله ورود، تولید، توزیع و مصرف محصولات زنده حاوی موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی بر سلامت انسان، حیوان و گیاه و نیز احتمال شیوع حملات بیوتروریستی ویرانگر به کشور، از طریق این گونه محصولات از یک سو و از سوی دیگر، ضعف قانون و آیین‌نامه اجرایی، به نظر می‌رسد علاوه بر رفع اشکالات مطروحه زیر باید مراجع مستقل قانونی در تدوین قانون و آیین‌نامه حضوری فعال و هوشمندانه داشته باشند و از سلامت و امنیت جامعه به جدیت پاسداری کنند.

همچنین در جلسه مورخه ۱۳۹۴/۳/۲۹ عنوان شد در شورای ملی ایمنی زیستی آیین‌نامه اجرایی موضوع بند ب ماده ۷ قانون ایمنی زیستی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و پس از طرح نظرات و دیدگاه‌های حاضران در جلسه، این آیین‌نامه که در ارتباط با شرایط بسته‌بندی، برچسب‌گذاری و حمل و نقل موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی است، به تصویب رسید که اطلاق آیین‌نامه به مصوبه شورای ملی زیستی خلاف قانون است ضمن اینکه نظرات مکتوب و موافقت زیرمجموعه‌های وزارتخانه‌ها مانند برخی سازمان‌های حاکمیتی وظیفه‌مند در قانون در این شرایط لحاظ نشده و این آیین‌نامه دارای اشکالات عدیده فنی و قانونی است. علاوه بر این، در ماده ۷ قانون ایمنی زیستی به شورای ملی ایمنی زیستی اجازه تدوین چنین آئین نامه‌ای یا سایر موارد مشابه داده نشده است.

اما به دلیل اهمیت موضوع اشکالات مندرج در قانون و آیین‌نامه اجرایی ایمنی زیستی لغو شده به شرح زیر به تفکیک و براساس اهمیت به شرح زیر اعلام می‌شود:

الف- قانون ایمنی زیستی

۱. قانون در مورد محصولات (GMO)، ترانس‌ژنیک و کلونینگ سکوت کرده است.

۲. تصویب دستورالعمل بر عهده شورای ملی ایمنی زیستی قرار داده شده است که باید بر عهده دستگاه مجوزدهنده ذیصلاح قانونی باشد. ضمن اینکه اختیارات این شورا با هیات وزیران موازی بوده و پیشنهاد حذف این شورا داده می‌شود.

۳. تصویب آیین‌نامه باید بر عهده هیات محترم وزیران براساس اصل ۱۳۸ قانون اساسی باشد که بر عهده شورای ملی ایمنی زیستی قرار گرفته است. بدیهی است کار کارشناسی لازم در بدنه شورای ایمنی زیستی صورت نگرفته و برخی وزارتخانه‌های مهم مانند وزارت صنعت، معدن و تجارت و اقتصاد و دارایی (گمرک) و... در آن حضور ندارند.

۴. در شورای ملی ایمنی زیستی یک نفر از اعضای انجمن علمی تخصصی فناوری زیستی جدید (تشکل مردم‌نهاد) و یک نفر از اعضای هیات علمی مرتبط با ایمنی زیستی دانشگاه‌ها (حداقل دانشیار) به پیشنهاد وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی حضور دارند که حق رای برابر با سایر اعضای حاکمیتی و وزارتخانه‌های حاکمیتی و حتی نمایندگان مجلس را در شورا دارند.

۵. مانند سایر قوانین شورا به دبیرخانه مستقل نیاز ندارد و باید مرجع مصوبات هیات محترم وزیران باشد.

۶. در برخی مواد مانند تبصره ماده ۴ مجوز صادرات، تولید، عرضه، خرید و فروش و مصرف ذکر نشده است.

۷. در تبصره ماده ۵ کمیسیونی تشکیل شده است که علاوه بر عدم صلاحیت قانونی در خصوص رسیدگی به شکایاتی که جرم جنبه عمومی، کیفری و مالی دارد. به نوعی موازی‌کاری با وظایف قوه قضاییه داشته و ممکن است در مواردی برای یک پرونده واحد دو حکم متفاوت در یک موضوع صادر شود. به علاوه، افراد کمیسیون سه نفره صالح به رسیدگی علمی و حقوقی در همه موارد نیستند و باید حذف شوند.

۸. عدم تناسب جرم و تخلف با مجازات در نظر گرفته شده در قانون (از جنبه عمومی، کیفری و حقوقی) محرز است.

۹. در ماده ۷ مجوز صادرات، تولید، عرضه، خرید و فروش و مصرف ذکر نشده است.

۱۰. در تبصره الف ماده ۷ قانون مجوز صادرات، تولید، عرضه، خرید و فروش و مصرف ذکر نشده است.

۱۱. در بند د ماده ۸ الزام به رعایت ماده ۱۷ پروتکل کارتاهنا با توجه به اینکه منافع کشور را تامین نمی‌کند فاقد وجاهت قانونی و علمی است.

۱۲. در بند د ماده ۸ الزام به محرمانه بودن هدف و محل ورود و چگونگی رهاسازی فاقد وجاهت علمی و قانونی است و به قانون مالکیت معنوی هیچ ارتباطی ندارد.

۱۳. قانون ایمنی زیستی متقاضی‌محور و براساس خوداظهاری است که نقصی اساسی در قانون است.

۱۴. در ماده ۱۰ پژوهش‌های آزمایشگاهی و گلخانه‌ای موجودات تغییر شکل یافته ژنتیکی نباید از شمول قانون مستثنی شود و

دارو و فرآورده‌های بیولوژیک دامپزشکی باید همانند دارو و فرآورده‌های بیولوژیک انسانی از شمول قانون مستثنی شوند.

۱۵. وجود خلاء قانونی در خصوص جرائم، تخلفات و مجازات‌های متناسب با آن در خصوص ارزیابی و احراز مخاطرات در کلیه مراحل واردات، تولید، توزیع، پخش و رهاسازی و مصرف محموله‌های حاوی موجودات زنده ژنتیکی اختصاصا در زمینه سلامت گیاه، دام و انسان

۱۶. قانون ایمنی زیستی اجازه عدم ورود موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی مخاطره‌آمیز را در بدو ورود به کشور نمی‌دهد و ممانعتی برای آن در نظر گرفته نشده است، بلکه تنها پس از ورود به کشور و ایجاد مخاطره، برای آن فارغ از نوع جرم و تخلف صورت پذیرفته، تنها پرداخت خسارت مالی تعیین شده است.

۱۷. وضعیت ضبط، امحا و معدوم کردن و برخورد با محموله غیرمجاز یا فاقد شناسنامه یا برچسب یا نشانه‌گذاری و نحوه پیگیری از طریق مقام انتظامی و قضایی در قانون مبهم است.

۱۸. حضور نماینده سازمان بازرسی کل کشور در شورای ملی ایمنی زیستی و لزوم ارسال مصوبات قانونی برای تصویب به هیات محترم وزیران به جهت اظهارنظر تمامی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مستقل در خصوص مصوبات این شورا الزامی است.

ب- اشکالات موجود در آیین‌نامه ایمنی زیستی لغو شده:

۱. آیین‌نامه زیستی در مورد (GMO) ترانس ژنیک و کلونینگ سکوت کرده است.

۲. آیین‌نامه ایمنی زیستی متقاضی‌محور و براساس خوداظهاری است.

۳. در ماده ۱ بخش اصطلاحات آیین‌نامه ایمنی زیستی، براساس قانون ایمنی زیستی مواد پزشکی بیولوژیک در آیین‌نامه حذف شود.

۴. در ماده ۱ بخش اصطلاحات آیین‌نامه ایمنی زیستی بند ط تعریف رخداد غلط بوده که باید اصلاح شود.

۵. در بخش تعاریف، تعریف صادرکننده، واردکننده، تولیدکننده، پخش و توزیع و نگهداری‌کننده، فروشنده و عرضه‌کننده و نیز واحد تولیدی، واحدهای پخش و توزیع و نگهداری، مرکز عرضه، فروش و عرضه، همچنین آزمایش میدانی، باید به‌طور شفاف و دقیق آورده شود.

۶. آیین‌نامه ایمنی زیستی باید به گونه‌ای تنظیم شود تا حداقل بوروکراسی برای متقاضی را در پی داشته و از سوی دیگر، با وظایف قانونی سازمان‌های مجوزدهنده، قانون واردات و صادرات و سایر آیین‌نامه‌های قانون همسو باشد تا حین بررسی واجرا به علت مغایرت‌های قانونی از اثر نیفتد و از ورود بیماری‌ها جلوگیری و دیگر مخاطرات را شناسایی کند.

۷. در آیین‌نامه کارگروهی تحت عنوان کارگروه ایمنی زیستی برای هر وزارتخانه در آیین‌نامه پیش‌بینی شده که در آیین‌نامه اختیاراتی برخلاف روال قانونی به این کارگروه‌ها داده شده است. با توجه به اینکه برابر قانون این کارگروه مرجع صدور مجوز نبوده و محمل قانونی برای بررسی مدارک یا صدور مجوز برای کار گروه پیش‌بینی نشده است، به استحضار می‌رساند کارگروه تخصصی فقط وظیفه سیاستگذاری، هماهنگی و برنامه‌ریزی را برعهده دارد و باید از ارجاع متقاضی و بررسی مدارک متقاضیان توسط کارگروه یاد شده به لحاظ نداشتن مسئولیت قانونی و نیز افزایش بوروکراسی و موازی‌کاری با سازمان مجوزدهنده خودداری شود. ضمن اینکه کارگروه در زمینه سلامت دام و گیاه و بیماری مشترک انسان و دام مرجع تخصصی این امر نبوده که باعث می‌شود اظهارنظر افراد بدون صلاحیت بررسی پرونده‌ها را از لحاظ علمی با مشکل روبرو کند و تصمیمات متخذه باعث خواهد شد در محاکم قضایی صالحه نظریات کارگروه بلااثر و منجر به رای وحدت قضایی نامناسب شود. بنابراین پیشنهاد حذف آن داده می‌شود.

۸. در بند وظایف سازمان حفاظت محیط زیست و با توجه به تعریف بیان شده حیوانات وحشی ممکن است باعث ایجاد بیماری‌های دامی یا مشترک انسان و دام در سایر دام‌ها شوند، بنابراین سازمان حفاظت محیط زیست باید موظف شود قبلا موافقت سازمان دامپزشکی کشور را کسب کند.

۹. به لحاظ وجود نداشتن ضرورت تشکیل کارگروه ایمنی زیستی جهت مجوزدهی یا مراجعه متقاضی یا نظارت که از وظایف قانونی آن نیست، لزوم ایجاد دبیرخانه در سازمان حفاظت محیط زیست و شرح وظایف آن در آیین‌نامه موضوع ماده ۲ بی‌معنی است و پیشنهاد حذف دبیرخانه داده می‌شود.

۱۰. در آیین‌نامه ایمنی زیستی، مرجعی که وظیفه اعلام ذخائر ژنتیکی بومی به لحاظ حفظ آنها و جلوگیری از ورود موجود تغییریافته ژنتیکی برای حفظ تنوع زیستی و حفظ ژنتیکی کشور را در وزارت جهاد کشاورزی اعلام کند، پیش‌بینی نشده است.

۱۱. در آیین‌نامه ایمنی زیستی متقاضی باید به کارگروه تخصصی مراجعه کند که با وظایف مجوزدهنده ذکرشده در آیین‌نامه مغایرت دارد. ضمن اینکه در بسیاری موارد اصلا متقاضی وجود ندارد یا محموله بدون صاحب است که تصمیم‌گیری عاجل در این خصوص اهمیت دارد و امکان صبر کردن تا پیدا شدن متقاضی یا تشکیل کارگروه ایمنی زیستی امکان‌پذیر نیست.

۱۲. در آیین‌نامه دستورالعمل‌ها و شرح گردش کار و زمان بررسی باید توسط مجوزدهنده با توجه به نوع محصول حاوی موجود تغییر شکل یافته ژنتیکی تهیه و تدوین و به متقاضی ارائه و بر همان اساس مجوز صادر شود.

۱۳. در تبصره ۵ ماده ۱۰ آیین‌نامه انجام پایش، ارزیابی و مدیریت مخاطرات و هزینه‌های مربوط برعهده متقاضی است که این امر باعث می‌شود روش و نتایج حاصله در اختیار و انتخاب متقاضی هرگز پایش نخواهد شد که این موضوع با وظایف حاکمیتی سازمان مجوزدهنده و سلامت مصرف‌کننده در تناقض است.

۱۴. ماده ۱۱ آیین‌نامه نامفهوم و غیرعلمی است و در صورت عادی محسوب شدن محصول حاوی موجود زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی و درج نشدن در سوابق وعدم برچسب‌گذاری و نشانه‌گذاری بعد از رهاسازی پایش بی‌معنی است و مخاطرات پس از ورود به بازار مصرف را نمی‌توان بررسی و ردیابی کرد و صادرات محصول حاوی موجود زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی هم بی‌معنی خواهد بود.

۱۵. در ماده ۱۲ آیین‌نامه ایمنی زیستی فرآیند لغو مجوز باز برعهده متقاضی و در صورت درخواست وی است که امکان‌پذیر نیست.

۱۶. در تبصره ۲ بند الف- ۲۲ ماده ۱۲ تدوین دستورالعمل به کارگروه تخصصی ارجاع شده که این امر از وظایف مجوزدهنده است و کارگروه تخصصی به‌دلیل عدم وظیفه قانونی صدور، تمدید یا لغو مجوز نمی‌تواند دستورالعمل تدوین کند و نظر کارگروه تخصصی که مسئولیت صدور مجوز را برعهده ندارد نمی‌تواند ملاک مجوزدهنده قانونی باشد یا بر آن برتری داشته باشد یا تدوین دستورالعمل کند.

۱۷. در اکثر بندهای آیین‌نامه فقط روی واردات تکیه شده و صحبتی از صادرات، تولید، عرضه، خرید و فروش و مصرف نشده است.

۱۸. هیچ حد آستانه و حد تحملی در مورد محصول حاوی موجود زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی به‌دلیل امکان انتقال بیماری و مخاطرات نباید وجود داشته باشد و تمامی محصولات باید قابل ردیابی باشند و برچسب‌گذاری یا شناسنامه‌دار شوند.

۱۹. ماده ۲۲ به علت مبهم بودن و عدم تناسب جرم و تخلف و عدم ذکر آن در قانون اجرایی نبوده و فاقد وجاهت قانونی است.

۲۰. مخاطرات ذکرشده در ماده ۲۵، ۲۸، ۲۹ و ۳۰ ناقص است و به ذکر عبارات کلی پرداخته و شامل تمامی مخاطرات مانند سرطانزایی، شیوع بیماری‌های خطرناک، موتاسیون‌های خطرناک، از بین رفتن تنوع زیستی (برابر معاهده ناگویا- کوآلالامپور) و حساسیت‌زایی نیست و مجازات متناسب با آن نیز در قانون قید نشده است.

۲۱. در ماده ۳۴ رفع مخاطرات تنها بر عهده متقاضی گذاشته شده است.

۲۲. موارد اختلاف بین دستگاه‌های اجرایی در ماده ۳۵ برعهده دبیرخانه شورای ملی ایمنی زیستی و کارگروه تخصصی نهاده شده است که برابر بخشنامه‌های ریاست جمهوری تنها مرجع حل اختلافات بین دستگاه‌های اجرایی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری است و باعث اعمال نظر این شورا، بدون نظر سایر مراجع ذیصلاح قانونی همانند هیات محترم وزیران در مصوبات می‌شود.

۲۳. در ماده ۳۶ و تبصره آن آیین‌نامه ایمنی زیستی در صورت بروز اختلاف نظر بین متقاضی یا دارنده مجوز دستگاه اجرایی ذیصلاح، به کارگروه تخصصی و کمیسیون ماده ۵ سپرده شده که این امر فاقد وجاهت قانونی و در صلاحیت مرجع قضایی است.

۲۴. ماده ۳۷ آیین‌نامه مبهم و فاقد وجاهت قانونی و علمی است که با اختیارات مجوزدهنده در تناقض است و به نوعی موازی‌کاری محسوب می‌شود.

۲۵. ماده ۳۸ و تبصره آن و ماده ۴۰ و تبصره آن فاقد وجاهت قانونی و غیر الزام‌آور است.■

رصد و پایش در محصولات آرایشی و بهداشتی

ایران سومین بازار بزرگ مصرف

ایران سومین بازار بزرگ مصرف لوازم آرایشی جهان است. یک‌سوم محصولات آرایشی در ایران تقلبی هستند. شبکه خبری فرانس ۲۴ طی گزارشی به بازار لوازم آرایشی و پتانسیل ورود شرکت‌های خارجی به این بازار پرداخت و اعلام کرد: «با برداشته شدن تحریم‌ها راه برای ورود شرکت‌های فرانسوی لوازم آرایشی به ایران باز می‌شود.» براساس این گزارش، پس از سال‌ها تحریم‌ها، خریداران ایرانی عادت کرده‌اند لوازم آرایشی، لوسیون‌ها و عطرها را از فروشندگان غیرمجاز خریداری کنند. حداقل یک‌سوم محصولات آرایشی در بازار ایران تقلبی هستند. به نوشته این گزارش، ایران سومین بازار لوازم آرایشی است. به‌طور متوسط زنان ایرانی در سال ۲۲ شیشه عطر می‌خرند که این رقم برای زنان فرانسوی ۳ شیشه عطر در سال است و بسیاری از زنان ایرانی می‌گویند، آنها بیشتر بودجه خرید ماهانه خود را برای محصولات زیبایی خرج می‌کنند. در پایان این گزارش واردات لوازم آرایشی ایران را ۱/۵ میلیارد دلار در سال عنوان می‌کند که با ورود شرکت‌های خارجی افزایش خواهد یافت.

ترجمه: سمیه مقصودعلی

بیش از ۱۰۰ نوع ترکیب، روزانه با پوست ما در تماس است. برخی از این ترکیب‌ها سمی است و می‌تواند باعث ابتلای ما به بیماری‌های مزمن و کشنده شود. برای اثبات این قضیه محققان انجمن ملی حمایت از مصرف‌کنندگان در فرانسه، ۶۰ میلیون مصرف‌کننده مواد آرایشی-بهداشتی را زیر نظر گرفت و ۹۳ محصول آرایشی-بهداشتی را مورد آزمایش قرار داد. نتایج تحقیقات نشان داد از ۹۳ محصول، ۴۸ مورد حاوی ترکیب‌های آلرژن، التهاب‌زا و نگهدارنده‌هایی است که تاثیر آن بر پوست مشخص نیست. به‌عنوان مثال تریکلوزان نوعی آنتی‌باکتری است که می‌تواند در کارکرد هورمون‌ها اختلال ایجاد کند. فنوکستانول، آنتی‌باکتری دیگری است که در ۲۶ محصول از کرم صورت گرفته تا شیر پاک‌کن‌ها وجود دارد در حالی که استفاده از آن از سوی کمیسیون اروپا ممنوع اعلام شده است. به گفته محققان، حتی مارک‌های معروفی مثل Clarins، Dior و Biothorm هم از این قاعده مستثنی نیستند.

تحقیقی روی ۱۵ هزار محصول آرایشی-بهداشتی از مارک‌های مختلف نشان داده ۴۰ درصد محصول‌های آرایشی-بهداشتی حداقل حاوی یک نوع ترکیب شیمیایی مضر هستند که می‌تواند باعث اختلال در کارکرد غدد درون‌ریز شود. شاید در نگاه اول این موضوع کم‌اهمیت جلوه کند اما وقتی بدانید هر فرد به‌طور متوسط روزانه از ۱۵ ماده آرایشی استفاده می‌کند، نگاهتان عوض می‌شود. استفاده از این محصولات نه‌تنها به سلامت انسان آسیب می‌زند و در فرد مصرف‌کننده باعث بیماری می‌شود بلکه می‌تواند با آلوده کردن محیط‌زیست سلامت نسل‌های آینده را هم تهدید کند. محققان در بررسی‌های اخیر خود موفق به شناسایی ترکیبات موجود در مواد آرایشی و خمیردندان‌ها در گوشت ماهی‌ها شدند. به گفته متخصصان، این ترکیبات به قدری کوچک هستند که فیلتر نشده‌اند و با ورود به آب، وارد بدن حیوانات دریایی می‌شوند. شما هر روز صبح بعد از برخاستن از خواب صورتتان را با ژل‌های مخصوص شستشو می‌شویید و مسواک می‌زنید غافل از اینکه این ترکیبات ریز پلاستیکی وارد آب‌های زیرزمینی شده و به راحتی از فیلترها رد می‌شوند و مجددا به بدن ما برمی‌گردند.

قبل از اینکه وارد مبحث محصول‌های آرایشی شویم بهتر است بدانید بسیاری از مواد مضری که از آنها نام خواهیم برد در اطراف ما مثلا در مبلمان، کف‌های پلاستیکی، ظروف غذا، رایانه، فرش و... وجود دارد. گرچه مصرف این ترکیب‌ها در بسیاری از کشورها ممنوع اعلام شده اما هنوز هم در صنعت کاربرد دارد. این خود ما هستیم که باید تا جای ممکن از مواجهه با مواد آلوده به این ترکیب‌های سمی حذر کنیم.

ترکیب‌هایی که باعث اختلال در کارکرد غدد درون‌ریز می‌شوند کدام‌اند؟

براساس گزارش سازمان جهانی بهداشت، ترکیب‌های اختلال‌گر در سیستم غدد درون‌ریز ترکیب‌هایی هستند که با تاثیر منفی گذاشتن بر سیستم غدد درون‌ریز در ترشح هورمون‌ها اختلال ایجاد می‌کنند و از این طریق می‌توانند عامل ناباروری، بیماری‌های مربوط به غده تیرویید و سرطان‌های وابسته به هورمون مثل سرطان پستان و پروستات شوند. از جمله ترکیب‌های سمی برای سلامت می‌توان به این موارد اشاره کرد:

پارابن‌ها: ماده نگهدارنده که در کرم‌ها و ماسک‌ها وجود دارد و سرطان‌زا و آلرژن است.

Propylène Glycol: نوعی ترکیب آرایشی که محرک پوست است و در درازمدت می‌تواند سبب ناباروری، آسیب به کبد و کلیه، بی‌نظمی در دوره‌های عادت ماهانه زنان و نقص‌های جنینی شود.

Sodium Lauryl Sulfate(SLS): این ترکیب آلرژی‌زا و محرک پوست است و در درازمدت بر چشم، مغز، قلب و کبد اثر منفی می‌گذارد. SLS بهبود زخم را به تاخیر می‌اندازد و مانع از تکامل درست چشم در نوزادان و کودکان می‌شود.

Sodium Laureth Sulfate (SLES): این ماده در مقایسه با SLS کم تحریک‌کننده‌تر است اما باعث خشکی چشم می‌شود.

Formaldéhyde این ماده سرطان‌زاست و در اکثر مواد و محصولات آرایشی-بهداشتی وجود دارد.

روغن‌های معدنی: این مواد لایه‌ای چرب روی پوست ایجاد می‌کنند و اجازه نمی‌دهند رطوبت پوست خارج شود و از این نظر خوب هستند اما در عین حال جلوی خروج ضایعات و سموم را هم می‌گیرند.

Petrolatum: این روغن از نفت مشتق شده و همانند روغن‌های معدنی می‌تواند مضر باشد.

diethanolamine (DEA): برخی تحقیقات نشان داده این ترکیب شیمیایی می‌تواند سبب ابتلا به سرطان کبد و کلیه شود. این ترکیب در شامپوها و ژل‌های شستشو، صابون‌های مایع و لوسیون‌ها موجود است.

triethanolamine (TEA): این ماده سرطان‌زاست و در کرم‌ها، لوسیون‌ها و شامپوها موجود است.

AHA (Alpha Hydroxy Acid): این ماده محرک پوست است و نه‌تنها مرگ سلولی را تسریع می‌کند بلکه به سد دفاعی اپیدرم هم صدمه می‌زند.

الکل: این ماده بافت سلولی را تضعیف می‌کند.

کلاژن: این پروتئین فیبری غیر قابل حل از چربی حیوانات گرفته می‌شود و می‌تواند آلرژی‌زا باشد.

از دیگر مواد مضر برای سلامت انسان که به‌ویژه در عطرها مورد استفاده قرار می‌گیرد می‌توان به این ترکیب‌ها اشاره کرد:

Dibenzodioxines Polychlorées (PCDD)

Dibenzofuranes Polychlorés (PCDF)

Biphénylés Polychlorés (PCB)

Hydrocarbures Aromatiques Polycycliques (HAP)

Pentachlorophénol (PCP)

Paraffines chlorées à chaîne courte (SCCP)

Isomères de l'Hexachlorocyclohexane (HCH)
جیوه و مشتقات آن، کادمیوم، سرب و مشتقات آن، فتالات‌ها، آلکیلفنول‌ها، PVC، بیسفنول A

آیا می‌توان به برندهای معروف اطمینان کرد؟

تمام شرکت‌های تولیدکننده محصول‌های آرایشی می‌خواهند محصولی مطمئن و باکیفیت تولید کنند. معمولا برندهای بزرگ و معروف تحت نظارت‌های دقیقی هستند و روال کار این گونه است که تمام ترکیب‌های مورد استفاده آنها در آزمایشگاه بررسی و تاثیر آنها بر گیرنده‌های هورمونی آزمایش شود. در صورتی که ترکیب‌های استفاده‌شده در فرمولاسیون مواد آرایشی سرطان‌زا یا اختلال گر سیستم غدد درون‌ریز باشد، فورا وارد فهرست سیاه می‌شود. این شرکت‌ها معمولا زیر نظر گروه‌های تحقیقاتی و سم‌شناسی هستند و اگر محصولی مورد شک قرار بگیرد فرمولاسیون و تمام ترکیب‌های موجود در آن ماده آزمایش می‌شود تا ایمنی دوز ترکیب‌های استفاده‌شده تایید شود. بسیاری از گردانندگان شرکت‌های آرایشی نیز خود به این مسائل احترام می‌گذارند و ترکیب‌های ممنوعه را مصرف نمی‌کنند چون پیشرفت آنها در گرو اعتماد مردم است. امروزه تنها ۴۰ درصد محصول‌های آرایشی حاوی مواد سمی است اما واضح است که به مرور و با پیشرفت علم بر فهرست مواد سمی افزوده می‌شود و این مواد باید از روند تولید حذف شوند. به‌عنوان مثال برند Oreal از سال ۲۰۱۰ به بعد ۲ ترکیب تریکلوزان و دی‌ایتل‌فتالات را در محصول‌های خود استفاده نکرد. کریستین دیور (Dior) هم در عطرها، پارابن، تریکلوزان، BHA و فتالات‌ها را حذف کرد. البته همیشه ابتدا در مورد سمی بودن یک ترکیب و وجود آن در محصولات آرایشی سخن به میان می‌آید و بعد به کارخانجات در رابطه با ضرورت حذف آن از فرمولاسیون تولید هشدار داده می‌شود و شاید به همین دلیل است که شرکت‌های معروف معمولا جبهه می‌گیرند و از روزنامه‌ها و مجلات و مدیر مسئولان آنها گلایه می‌کنند که چرا بعد از کشف و قبل از اعلام آنکه فلان ماده‌ای که در ترکیب‌های آرایشی فلان برند موجود است، سمی است، ابتدا این موضوع به خود شرکت‌ها ابلاغ نمی‌شود و باید در بوق و کرنا بیفتد و نام برند را لکه‌دار کند.

چطور مطمئن شویم ترکیب‌های مضر در محصول‌های آرایشی حذف شده است؟

تمام شرکت‌های تولیدکننده محصول‌های آرایشی و بهداشتی موظف‌اند فرمولاسیون کامل محصول‌ها را روی بسته‌بندی قید کنند. البته هنوز روی بسته‌بندی بسیاری از محصول‌ها می‌توانید ترکیب‌های DEP یا پارابن را ببینید. انگشت اتهام در حال حاضر به سمت این محصول‌ها نشانه رفته است. مشکل اینجاست که گاهی جایگزین کردن ماده دیگری به جای ترکیب‌های مضر بسیار سخت است. مثلا به جای MIT که نوعی نگهدارنده بسیار آلرژی‌زا بود، پارابن‌ها جایگزین شد اما حتی همین ترکیب هم مشکوک به نظر می‌رسد و در حال حاضر جایگزین دیگری برای آن وجود ندارد.

محصول‌های طبیعی قابل اعتمادترند؟

محصول‌های آرایشی-بهداشتی بیو بسیار محدود است و چند برند مخصوص آن را تولید می‌کنند. میزان ترکیب‌های اختلال گر کارکرد سیستم غدد درون‌ریز در این محصول‌ها کمتر و حدود ۱/۳ درصد کل محصول‌هاست، اما صد درصد گیاهی بودن یک محصول به معنی بی‌خطر بودن آن نیست. به‌عنوان مثال عصاره گیاه گل انگشتانه که در این محصولات استفاده می‌شود سمی است. از سوی دیگر، محصول‌های گیاهی هم می‌توانند باعث واکنش‌های شدید پوستی و آلرژی شود. در این محصولات از اسانس‌ها و روغن‌های گیاهی و الکل به‌عنوان نگهدارنده طبیعی استفاده می‌شود که خود می‌توانند آلرژی‌زا باشند. البته علم مرتبا در حال پیشرفت است و محققان ژاپنی به تازگی متیل پاربن طبیعی یافته‌اند که توسط زنبور تولید می‌شود و باعث نگهداری طولانی‌مدت عسل خواهد شد.

محصولات آرایشی را آنلاین نخرید

هنگام خرید محصولات آرایشی-بهداشتی حتما به فهرست ترکیب‌ها آن توجه داشته باشید. استفاده از برخی ترکیب‌ها مدت‌هاست ممنوع اعلام شده و گرچه در محصولات آرایشی استاندارد از برندهای معروف دیده نمی‌شود اما در محصولات آرایشی تقلبی که زیرزمینی تولید می‌شوند، به وفور وجود دارد. نکته دیگر اینکه به محصولاتی که از طریق ماهواره یا آنلاین در اینترنت به فروش می‌رسد اعتماد نکنید. این محصولات شاید تاثیرات قابل توجه و خوبی بر پوست داشته باشند اما ترکیب‌های آنها مشخص نیست. به‌عنوان مثال چندی پیش کرم ضدچروکی بر پایه سلول‌های بنیادی و جنینی تولید شد که اثر فوق‌العاده‌ای بر پوست داشت اما به‌دلیل غیرانسانی بودن، در اروپا تهیه و فروش آن ممنوع شد. این نوع کرم‌ها هنوز هم آنلاین به فروش می‌رسند. کارخانجات تولیدکننده این محصولات در چین و آمریکاست. در اوکراین به زنان ۱۵۰ دلار داده می‌شود تا بدون پیشگیری باردار شوند و جنینشان را سقط کنند. تفاوتی هم ندارد که این زنان به ایدز یا هپاتیت مبتلا باشند. جنین مرده این زنان به قیمت ۷۵۰۰ دلار به کارخانجات «جنین درمانی» فروخته می‌شود و ترکیب‌های استخراج‌شده از این جنین‌ها در غالب کرم‌های ضدچروک به قیمت ۲۰ هزار دلار به افرادی داده می‌شود که از پیری زودرس پوستشان در هراسند!

ترکیبات آرایشی در بدن ماهی‌ها شناسایی شد

محققان می‌گویند موفق به شناسایی ترکیبات موجود در مواد آرایشی و خمیردندان‌ها در گوشت ماهی‌ها شده‌اند. به گفته متخصصان، این ترکیبات به قدری کوچک هستند که فیلتر نمی‌شوند و با ورود به آب، وارد بدن حیوانات دریایی می‌شوند. شما هر روز صبح بعد از برخاستن از خواب صورتتان را با ژل‌های مخصوص شستشو می‌شویید و مسواک می‌زنید غافل از اینکه این ترکیبات ریز پلاستیکی وارد آب‌های زیرزمینی شده و به راحتی از فیلترها رد می‌شوند و وارد گوشت بدن ماهی‌ها شده و مجددا به بدن ما برمی‌گردند. متخصصان می‌گویند تنها راه برای پیشگیری از آلودگی محیط زیست استفاده از مواد آرایشی طبیعی و ارگانیک است.

رصد و پایش دارو در کشور

تجربه تحریم برای پساتحریم

دکتر آیدا روشن‌ضمیر

دارو، همیشه جزو موارد استراتژیک در کشور بوده است. وضعیت مصرف دارو در کشور، داروهای خاص، مصرف منطقی دارو، اختصاص بودجه برای واردات دارو، کمبودهای مقطعی، تامین مواد اولیه دارویی، داروهای غیرمجاز و قاچاق و... همه و همه جزو مواردی هستند که بر وضعیت بهداشت و سلامت افراد جامعه اثرگذار هستند. برای بررسی وضعیت بازار دارو در کشور، باید به‌صورت مداوم، بررسی و نظارت دقیق در حوزه‌های مختلف مرتبط با دارو صورت بگیرد. این نظارت و بررسی را «رصد و پایش دارو» نامیده‌اند و قطعا مستلزم صرف بودجه و امکانات دستگاه‌های مختلف است.

یکی از اولویت‌های وزارت بهداشت، تامین اقلام دارویی مورد نیاز در کشور است. یکی از سازمان‌هایی که در این رابطه وظایف متعددی را بر عهده دارد بخش‌های مختلف سازمان غذا و دارو است. بخش بازرسی، ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات سازمان غذا و دارو، تامین اقلام دارویی اصیل و با کیفیت و امن و قانونی را در صدر برنامه‌های خود قرار داده است. این سازمان اعلام کرده مراجعه به مراکز غیرمجاز برای تامین نیازهای دارویی، فاقد وجاهت است. تهیه داروها باید از طریق شبکه عرضه رسمی و قانونی (داروخانه‌های دارای پروانه معتبر) با نسخه پزشک انجام شود. برای جلوگیری از کمبود مقطعی برخی داروها، رصد و پایش مستمر شبکه دارویی کشور توسط وزارت بهداشت و نهادهای وابسته و دانشگاه‌های علوم پزشکی و فعالان عرصه دارو در بخش‌های تولید، توزیع و واردات مهم است.

یکی دیگر از زیرمجموعه‌های سازمان غذا و دارو، معاونت برنامه‌ریزی است. به کمک این مجموعه‌ها مشخص می‌شود نیازهای دارویی کشور چیست و از هر دارو، چه میزان مورد نیاز است. به علاوه اینکه چه داروهایی مصرف بیشتری دارند و لازم است واردات آن انجام شود. به علاوه، با رصد کردن انبارهای شرکت پخش دارو، می‌توان فهمید از هر دارو چقدر تولید و توزیع شده است. براساس گفته معاون دارویی سازمان غذا و دارو، برای واردات مواد اولیه دارویی، رعایت شرایط و استانداردهای لازم ضروری است اما قبل از اقدام به واردات این داروها، خط تولید این کارخانه‌ها باید مورد بازدید قرار گیرد و سپس نمونه‌های وارداتی براساس آزمایشگاه مرجع مورد تایید قرار بگیرند. بعد از همه این مراحل داروها باید پس از توزیع در بازار مورد رصد و پایش قرار بگیرند تا از کیفیت آنها اطمینان حاصل شود.

کمبودهای دارویی

معاون نظارت و برنامه‌ریزی سازمان غذا و دارو گفته براساس رصد و پایش داروها، مشخص شد هر ماه چند قلم کمبود دارو در بازار داخلی وجود دارد اما هیچ‌کدام از آنها داروهای بسیار حیاتی نیستند و بسیاری از آنها کمبودهای واقعی نیستند بلکه داروهایی هستند که نوع داخلی آنها در بازار موجود است اما به‌دلیل تجویز پزشک یا اصرار بیمار، نوع خارجی تجویز می‌شود اما ما لازم می‌دانیم اجازه واردات به داروهای خارجی که معادل آنها در داخل تولید می‌شوند داده نشود.

گزارشات مربوط به کمبود داروها، توسط یک سامانه تلفنی از طریق تماس با داروخانه‌ها جمع‌آوری شده و به سازمان غذا و دارو اعلام می‌شود. این گزارشات از داروخانه‌ها به بخش کنترل بازار دارویی ارسال می‌شود و داروهایی که نوع داخلی آن در بازار دارویی کشور وجود ندارد، به صورت فوری اجازه ورود پیدا می‌کنند. در همین رابطه دکتر علیرضا حسینی در سمینار مطالعات بالینی و ایمنی داروها که چندی پیش برگزار شد اعلام کرد کارشناسان حوزه مطالعات بالینی در سازمان غذا و دارو، فایل‌های مربوط به مطالعات بالینی انجام شده روی داروهای داخلی و خارجی را بررسی و براساس کیفیت داروها، آنها را تایید یا رد می‌کنند. فقط داروهایی که پرونده آنها تایید شود مجوز ورود به بازار دارویی را می‌گیرند. بعد از تایید هم، شرکت سازنده یا واردکننده، ملزم به رصد و گزارش عوارض جانبی دارو است و باید به صورت دوره‌ای داده‌های مربوطه را به وزارت بهداشت ارائه کند. در صورت مشاهده هر گونه عوارض جانبی، پزشکان از طریق فرم‌های ویژه مورد را به مرکز ثبت عوارض جانبی داروها گزارش می‌دهند. در رابطه با

راه ورود نوشابه آمریکایی به ایران باز شد

دولت آمریکا با یک قرارداد توزیع که در ماه سپتامبر بین شرکت تولیدکننده نوشیدنی آرکای و یک شرکت ایرانی منعقد شده، موافقت کرد. به گزارش پایگاه خبری گلوبال ترید مگ، جان کری، وزیر امور خارجه آمریکا از سوی وزارت امور خارجه این کشور با یک قرارداد توزیع که در ماه سپتامبر (ماه گذشته میلادی) بین شرکت تولیدکننده نوشیدنی آرکای و یک شرکت ایرانی منعقد شده، موافقت کرد.

صادرات نوشیدنی‌های تولیدشده توسط شرکت‌های آمریکایی به ایران از دهه ۱۹۹۰ تاکنون ممنوع بوده است، اما اکنون دولت آمریکا با صدور نوشیدنی‌های تولیدی یک شرکت آمریکایی به ایران موافقت کرد. این مجوز که از هفته گذشته اجرایی شده، اجازه صدور نوشابه‌ها و آبجوهای بدون الکل تولید شرکت آمریکایی آرکای به ایران را صادر می‌کند.

دیوید آنجل، معاون امور فروش شرکت آرکای در این باره گفت: «اکنون نوشیدنی‌های آرکای در دسترس ۱۰۰میلیون مصرف‌کننده ایرانی خواهد بود.»

وی افزود: «این به نفع همه است. ما نوشیدنی‌های شیرینمان را از آمریکا به ایران صادر خواهیم کرد. این کار موجب ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر برای کارگران آمریکایی خواهد شد و یک وضعیت برد ــ برد است.»

شرکت آرکای بورجز، که مرکز آن در ملبورن فلوریدا قرار دارد، نوشیدنی‌های غیرالکلی تولید می‌کند

این خبر در حالی رسانه‌ای می‌شود که هنوز ماجرای خرید ۱۲ میلیارد نخ سیگار مارلبرو از یک شرکت صهیونیستی برای افکار عمومی شفاف‌سازی نشده

همین مسائل، رئیس سازمان غذا و دارو، اعلام کرده هدف ما رسیدن به خودکفایی صددرصدی در حوزه دارو نیست اما سعی می کنیم به تراز مثبت برسیم، یعنی صادرات بیشتر در مقابل واردات! اکنون حدود ۹۰ درصد داروهای مصرفی کشور، در داخل تولید می‌شوند. به علاوه، لازم است توسعه صنعت داروسازی در کشور «درون‌زا» و «برون‌نگر» باشد. یعنی ضمن تامین نیازهای کشور، باید بازار خود را در سطح بین‌المللی توسعه دهیم و در جهت ارتقای کیفیت داروی ایرانی تلاش کنیم.

داروهای قاچاق و غیرمجاز

یکی دیگر از مشکلات بازار دارویی کشور، فروش داروهای غیرمجاز و قاچاق، در شبکه‌های مجازی است چون فروش دارو در این فضا راحت و سودده است. بنابراین رصد و پایش این شبکه‌ها هم مهم است. طی این بررسی‌ها، باید افرادی که داروهای مجاز را وارد کشور می‌کنند و می‌فروشند، شناسایی شوند.

البته تولید و فروش داروهای تقلبی در همه جای جهان وجود دارد و از بزرگ‌ترین تجارت‌های مجرمانه دنیا محسوب می‌شود. پاکستان، سوریه، امارات و ترکیه در منطقه خاورمیانه بیشترین سهم تولید داروهای تقلبی را دارند و متاسفانه باید گفت داروهای تقلبی فقط محدود به چند نوع دارو نیست و همه داروها، حتی داروهای ارزان‌قیمت معمول هم ممکن است مشابه تقلبی داشته باشند. در ایران، پلیس فتا، مسئول رصد و پایش سایت‌های فروش داروهای غیرمجاز است. البته علاوه بر آن، مبارزه با داروهای قاچاق و غیرمجاز نیازمند کمک قوه قضاییه، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، بیمارستان‌ها، شرکت‌های تولیدکننده دارو و بیماران است. قاچاق و فروش داروهای تقلبی، فقط منحصر به ایران نیست و اکثر کشورها از آن متضرر شده‌اند. این نوع قاچاق در کشورهای مختلف توسط باندهای سازمان‌یافته انجام می‌شود و آنها این داروها را از طریق شبکه‌های مجازی و اینترنت به فروش می‌رسانند. ریسک پایین، در کنار سود بالا باعث رونق این نوع قاچاق در جهان شده است. اغلب داروهایی که از این طریق به فروش می‌رسند شامل داروهای افزایش توان جنسی، قرص‌های لاغری، داروهای آرامبخش و داروهای ضدسرطان بوده است. حتی شرکت‌های معتبر داروسازی هم از این عواقب در امان نمانده‌اند و انواع تقلبی دارو، با برچسب کارخانجات معروف ساخته شده است. به همین دلیل چند شرکت داروسازی تصمیم گرفته‌اند همکاری خود را با پلیس بین‌الملل تقویت کنند و به این منظور بودجه کلانی را به آن اختصاص داده‌اند.

در ایران، یکی از راهکارهای حذف قاچاق دارو، اجرای طرح «برچسب اصالت دارو» بوده است. به علاوه، تقویت بازرسی‌های ویژه، راه‌اندازی گشت‌های مختلف مشترک و نظارت مستمر معاونت‌های غذا و دارو بر بازار دارویی کشور هم جزو اقدامات مهم وزارت بهداشت و سازمان غذا و دارو محسوب می‌شود.

مردم می‌توانند با بررسی برچسب اصالت، فقط داروهای مجاز را از مراکز معتبر خریداری کنند و داروهای بدون برچسب را نخرند. به علاوه، از اینترنت و شبکه‌های ماهواره‌ای خرید نکنند. به این ترتیب تا حد زیادی جلوی قاچاق و فروش داروهای تقلبی گرفته می‌شود. کشورهای مختلف نیز راهکارهای مختلفی برای مبارزه با قاچاق دارو دارند. به‌عنوان مثال کشور آلمان، به کمک گمرک قوی خود توانسته نقش پررنگی در جلوگیری از فروش داروهای غیرمجاز و قاچاق دارو بازی کند. در اداره گمرک آلمان در شبانه‌روز حدود ۴۰ هزار مامور کار می‌کنند و قوانین سختگیرانه‌ای برای ورود کالا به کشور دارند. آنها اجازه ورود کالاهای غیرمجاز را به داخل کشور نمی‌دهند و حتی ورود گیاهان خاص، دارو و غذا برای مصارف غیرشخصی به آلمان ممنوع است.■

منبع: خبرگزاری ایسنا

است. در خبرها آمده بود، وزارت صنعت بدون توجه به هشدار دادستانی اقدام به امضای قرارداد با شرکت فیلیپ موریس کرده و این کار کاملا نقض اولویت‌های واردات در کشور محسوب می‌شد.

بحث بر سر اعطای مجوز به یک برند معروف تولید سیگار این روزها حرف و حدیث‌های فراوانی را پیرامون وزارت صنعت، معدن و تجارت و شخص محمدرضا نعمت‌زاده، وزیر صنعت ایجاد کرد. هفتم آبان ماه ۱۳۹۳ آقای وزیر به جای رئیس مرکز نظارت و برنامه‌ریزی دخانیات کشور، زیر برگه اعطای مجوز به شرکت فیلیپ موریس را امضا کرد تا ماجرای چند ساله اعطای مجوز به این شرکت را وارد فاز جدیدی کند.

در حال حاضر بیشتر بازار سیگار ایران در انحصار ۳ برند کنت، وینیستون و مارلبرو است که ۲ شرکت اول با مجوز و به شکل قانونی اقدام به واردات و تولید سیگار می‌کنند، اما سیگارهای مارلبروی موجود در کشور از راه قاچاق وارد کشور می‌شوند. به گفته حسین طلا، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی سالانه ۸۰۰ تریلی سیگار مارلبرو به شکل قاچاق وارد کشور می‌شود و مسئولان هیچ واکنشی نسبت به این قضیه از خود نشان نمی‌دهند. سود فراوان حاصل از تجارت این برند سیگار در کشور برخی از سودجویان را برای دریافت مجوز تاسیس نمایندگی این شرکت در کشور و انحصار واردات آن به نام خود از سال‌های گذشته به تکاپو انداخته است.■

رصد و پایش محصولات گیاهی وارداتی

آفات گیاهی، تهدید امنیت غذایی

محمدرضا اصغری / دکترای بیماری‌های گیاهی، کارشناس خبره مسائل بین‌المللی بهداشت گیاهی سازمان حفظ نباتات

از زمان‌های بسیار دیرین تا امروز گیاهان و تولیدات گیاهی در معرض احتمال خطر حمله و خسارات آفات گیاهی هستند. مردم مصر باستان آفات گیاهی را بین ۱۰ بلای لاعلاج مانند طاعون می‌شمردند. در طول تاریخ، آفات گیاهی خسارات جانی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی متعددی را برای بشر در نقاط مختلف جهان رقم زده است. برای نمونه، فاجعه قحطی سیب‌زمینی در ایرلند بین سال‌های ۱۸۴۰ تا ۱۸۴۵ میلادی که مرگ بیش از نیم میلیون و مهاجرت بیش از ۲ میلیون ایرلندی به آمریکای شمالی را در پی داشت، فاجعه قحطی برنج بین سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۵ میلادی در بنگال هند که موجب مرگ حدود ۱۰ میلیون نفر بر اثر گرسنگی شد، نابودی ۱۶۰ هزار هکتار باغات قهوه کشور سیلان (که به سریلانکا تغییر نام یافته) در سال ۱۸۷۵ میلادی و جایگزین شدن کشت چای به جای قهوه در این کشور و صدها فاجعه دیگر.

با وجود پیشرفت و توسعه سریع تکنولوژی و افزایش دانش و سرعت انتقال آن طی چند دهه اخیر، خسارات اقتصادی ناشی از آفات گیاهی به منابع و تولیدات گیاهی حتی در کشورهای توسعه‌یافته اجتناب‌ناپذیر است. برای مثال، با وجود پیشرفته‌ترین و مجهزترین سیستم حفاظت سلامت منابع گیاهی در مقابل آفات گیاهی در کشور آمریکا، مزارع و باغات این کشور در سال‌های اخیر متحمل میلیاردها دلار خسارت شده است. از جمله در سال ۱۹۷۵ خسارت یک میلیارد دلار به واسطه نابودی مزارع ذرت، آلودگی و کاهش شدید محصول بیش از ۱۰ میلیون جریب سطح زیر کشت گندم و جو در ۳ استان بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۸ و پیامد آن یک میلیارد دلار خسارت به کشاورزان، آلودگی مزارع گندم در ایالت آریزونا و سپس چند ایالت همجوار به آفتی به نام سیاهک ناقص گندم در سال ۱۹۹۶ منجر به ممنوعیت خرید گندم آمریکا از طرف ۵۰ کشور از جمله کشور چین، بزرگ‌ترین خریدار گندم آمریکا و ضرر مالی حدود ۲۵۰ میلیون دلار کاهش صادرات گندم. علاوه بر این، وزارت کشاورزی آمریکا حدود ۴۵ میلیون دلار هزینه اقدامات جلوگیری از اشاعه این آلودگی را به دیگر استان‌ها متحمل شد. از ۳ سال قبل هم آفت لاعلاج دیگری به نام اژدهای زرد مرکبات در حال نابودی درختان مرکبات ایالت‌های فلوریدا و کالیفرنیاست که موجب میلیون‌ها دلار خسارت مالی شده است.

متاسفانه آمار مدون و قابل اعتمادی از خسارات اقتصادی ناشی از آلوده شدن باغات و مزارع کشور به آفات و بیماری‌های گیاهی در دست نیست. برای مثال نمی‌توان به آمار دقیق و موثقی از میلیاردها ریال هزینه که برای مبارزه با آفت کرم ساقه‌خوار برنج که در سال ۱۳۵۰ اولین گزارش آلودگی آن از مزارع شالیکاری استان مازندران (شهر رامسر) اعلام شد تا امروز که ۴۴ سال از بومی شدن این آفت مزارع برنج می‌گذرد، دسترسی داشت. به‌طور کلی، هزینه‌های تحمیلی به دولت بابت ریشه‌کنی یا کاهش شدت آلودگی آفات گیاهی که هر سال اکثرا از طریق واردات قانونی و قاچاق محصولات کشاورزی وارد مزارع و باغات کشور می‌شوند روند صعودی داشته است.

با جهانی شدن تجارت و توسعه سرعت و حجم ناوگان جهانی تجاری و افزایش تقاضای مصرف در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، جابجایی و انتقال آفات گیاهی همراه محموله‌های تجاری از زیستگاه بومی خود به مناطق جدید سریع‌تر و بیشتر شده است. این در حالی است که سیستم‌های جلوگیری از جابجایی و انتقال آفات گیاهی در اکثر کشورها نه‌تنها نتوانسته موازی و همگام با سرعت و توسعه سیستم‌های تجاری حرکت کند بلکه در بسیاری از کشورها از جمله ج.ا.ایران از سرعت آن نیز کاسته شده است. از طرفی، سایه و سنگینی ملاحظات اقتصادی و انگیزه‌های بحث‌انگیز منافع تجاری و مدیریت‌های مافوق خارج از سیستم حفظ نباتات توانسته بر ملاحظات بیولوژیکی فرایند احتمال خطر ورود آفت و عواقب زیان‌آور و بلندمدت آن مسلط و غالب شود. در بسیاری از موارد تصمیم نهایی درخصوص واردات محموله‌های گیاهی را به جای اینکه فرایند تحلیل احتمال خطر آفت مشخص کند، فرایند تحلیل سیاسی یا اقتصادی مشخص می‌کند و شدت و ضعف این فرایند نیز به میل و اراده دولتی بستگی دارد که اداره امور کشور را به دست می‌گیرد

نام آفت قرنطینه ای	سال و محل تایید آلودگی	طریقه ورود به کشور
شب پره سفید آمریکایی (aenuc airtnahpyH) mrow bew etihw naciremA	۱۳۸۱ / استان گیلان	از طریق آلودگی جنگلهای کشورهای همسایه شمالی
مگس زیتون (aelo arecortcaB) yfl tiurF evilO	۱۳۸۳ / استانهای گیلان، زنجان و قزوین	واردات قاچاق میوه زیتون از سوریه
مگس میوه مدیترانهی (atatipac sititareC) yfl tiurF .deM	۱۳۸۵ / استان مازندران	واردات مرکبات از کشور مصر و سوریه
نماتد طلایی سیب زمینی (edotameN nedloG)	۱۳۸۶ / استانهای همدان، اردبیل	واردات سیب زمینی از کشور پاکستان
پروانه مینوز یا بید گوجه فرنگی (atulosba atuT) renim fael otamoT	۱۳۸۸ / استان هرمزگان	واردات میوه و صیفی از کشور ترکیه
گرینینگ یا اژدهای زرد مرکبات (gnineerG surtiC)	۱۳۸۸ / استانهای هرمزگان، سیستان و بلوچستان و کرمان	واردات قاچاق نهال مرکبات از پاکستان و پرواز حشره پسیل ناقل عامل بیماری
ویروس شارکا درختان میوه هسته دار (suriV) xoP mulP	۱۳۸۹ / استان مازندران	واردات نهال درختان میوه هسته دار

و برای جلوگیری از خسارات آفات گیاهی به منابع ملی گیاهی چه سیاست‌هایی را دنبال می‌کند.

جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. برای نمونه در دولت هشتم سنگینی فرایندهای سیاسی موفق شد بر ملاحظات بیولوژیکی و فرایند بررسی احتمال خطر ورود آفت همراه واردات سیب‌زمینی از کشور پاکستان غلبه کند که منجر به آلودگی وسیعی از مزارع کشت سیب‌زمینی کشور به یک آفت قرنطینه‌ای ۲ خطرناک به نام نماتد طلایی سیب‌زمینی شد. یکی از مولفه‌های بخش کشاورزی قدرتمند وجود یک سیستم قوی حفاظت از سلامت منابع ملی گیاهی در مقابل ورود و مستقر شدن آفات گیاهی از خارج از مرزها به مزارع و باغات کشور است. در تعریف امنیت غذایی ۳، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) تاکید بر غذای کافی و سالم شده است. آفات گیاهی مهم‌ترین مانع تولید کافی و سالم مواد اولیه غذایی هستند. از این رو، اکثر کشورها سیستم‌های برخورد و مبارزه با آفات گیاهی خود را از یک سیستم حفاظتی به یک سیستم امنیتی بسیار قوی تغییر داده و با کاهش بودجه دفاعی، باعث افزایش بودجه سیستم‌های امنیتی مسئول تامین امنیت غذایی شده‌اند.

تقویت سیستم جلوگیری از ورود و استقرار عوامل خسارت‌زای گیاهی (آفات گیاهی) همراه واردات قانونی و غیرقانونی (قاچاق) محموله‌های گیاهی به عوامل تلفیقی متعدد ذیل بستگی دارد:

مدیریت قوی

در راس سیستمی که مسئول تامین سلامت منابع گیاهی کشور است باید افرادی با دانش و تجربه و آگاهی کافی از اهمیت تامین سلامت و امنیت منابع امنیت غذایی کشور انتخاب شوند. زمانی این مهم صورت می‌گیرد که مدیران سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر منافع ملی کاملا از اهمیت و حیاتی بودن این سیستم آگاه باشند.

براساس چارت وزارتی وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفظ نباتات مسئول تامین سلامت منابع گیاهی کشور در مقابل ورود و مستقر شدن آفات گیاهی غیربومی در مزارع، باغات، مراتع، جنگل‌ها و مناطق تولید محصولات گیاهی تحت کنترل (گلخانه‌ها) است. طی ۲ دهه گذشته اکثر کسانی که در راس سازمان قرار گرفته‌اند به واسطه ضعف دانش فنی، تجربه و ناآگاهی از مسائل بهداشت گیاهی تاثیرگذار در تجارت جهانی موفق نشده‌اند بر فرایندهای سیاسی خارج سازمانی غالب شوند و نهایتا نتیجه یا خروجی نهایی عملکرد آنها ورود و استقرار چند آفت گیاهی قرنطینه‌ای در مزارع و باغات کشور بوده است (جدول). البته در مواردی نیز افرادی بوده‌اند که موفق به مدیریت و کنترل فرایندهای غیربیولوژیکی شوند و با بهره‌گیری از مدیران و کارشناسان فنی و باتجربه با صلابت از احتمال آلودگی منابع گیاهی کشور جلوگیری کرده‌اند. برای مثال می‌توان به واردات گندم از کشور هند در ۲ مرحله طی سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۹۲ اشاره کرد که با وجود سنگینی ملاحظات اقتصادی، و موارد بحث‌انگیز تجاری متعدد خارج از سازمانی، تصمیم نهایی براساس ملاحظات بیولوژیکی و با در نظر گرفتن احتمال عواقب بلندمدت آلودگی مزارع گندم کشور به آفتی به نام سیاهک ناقص گندم که بومی کشور هند است، گرفته شد. (سیاهک ناقص گندم مانع بزرگ صادرات تولید مازاد گندم هند به بازارهای جهانی است و هیچ کشوری حاضر نیست گندم آلوده این کشور را خریداری کند.)

قانون و مقررات

یک سیستم قوی حفاظت از سلامت منابع ملی گیاهی برای اجرای ضوابط و وظایف کاری خود باید تکیه‌گاه قانونی بسیار قوی‌ای داشته باشد. قانون و آیین‌نامه حال حاضر سازمان حفظ نباتات مصوب سال ۱۳۴۶ است و تاکنون هیچ‌گونه اصلاح یا تجدید نظری در مفاد قانونی آن انجام نگرفته است. فقط در مواردی مفادی از آیین‌نامه آن مورد تجدیدنظر قرار گرفته. قانون موجود قدرت اجرایی کافی ندارد و فاقد مفاد مربوط به تخطی از قانون و مجازات است. به عبارتی فاقد دندان است.

بازنویسی یا اصلاح و تجدیدنظر قانون و مقررات سیستم حفاظت سلامت منابع ملی و تولیدات گیاهی باید با رویکرد امنیتی و تامین امنیت غذایی کشور در اولویت قرار گیرد.

شبکه ردیابی، نظارت و مراقبت آفات گیاهی

هر چه سریع‌تر بتوان یک آفت گیاهی غیربومی را ردیابی، شناسایی و تشخیص داد، سریع‌تر می‌توان با آن مبارزه کرد. چنین اقدامی نیازمند وجود یک شبکه قوی، مجهز به تکنولوژی‌های جدید، آزمایشگاه‌های مجهز تشخیص سریع آفات و نیروی انسانی خبره و آموزش‌دیده است. همچنین می‌توان ردیابی و شناسایی آفات گیاهی و خسارات ناشی از آفات را با استفاده از ماهواره از طریق هوایی انجام داد. بخش ردیابی و شناسایی شبکه باید در سطح کشور گسترده باشد و الزاما به نیروی انسانی زیادی نیاز دارد. یکی از گزینه‌های تامین نیروی انسانی شبکه‌های نظارت و مراقبت آفات گیاهی، استفاده از نیروی بسیج کشور است.

بودجه و منابع مالی کافی

سیستم مسئول تامین حفاظت و امنیت سلامت منابع گیاهی یا به عبارتی تامین امنیت غذایی هر کشور برای اجرای وظایف خود باید پشتوانه مالی کافی و مستقل داشته باشد. اشاره شد که اکثر کشورها بودجه سیستم‌های حفاظت از منابع راهبردی خود را بسیار افزایش داده حتی با کاهش بودجه نظامی باعث افزایش بودجه امنیتی شده‌اند.

۱. آفت گیاهی: هر نوع، گونه، نژاد یا زیست گروه گیاهی، جانوری یا عامل پاتوژنیکی که به گیاه یا محصول گیاهی خسارت وارد کند. (اقتباس از استاندارد بین‌المللی شماره ۵ موازین بهداشت گیاهی فائو سال ۱۹۹۹)

۲. آفت قرنطینه‌ای: به آفتی گفته می‌شود که هنوز در کشوری مشاهده یا گزارش نشده است یا در صورت مشاهده فقط بخش کوچکی را آلوده کرده و سالانه با هزینه دولت برای جلوگیری از اشاعه و پراکنش بیشتر با آن آفت مبارزه می‌شود. (اقتباس از استاندارد بین‌المللی شماره ۵ موازین بهداشت گیاهی فائو سال ۱۹۹۹)

۳. امنیت غذایی: «امنیت غذایی زمانی وجود دارد که تمام مردم جهان در تمام اوقات متناسب با نیازها و ترجیحات غذایی، برای داشتن یک زندگی سالم و پویا دسترسی به غذای کافی، سالم و مغذی داشته باشند». (اقتباس از تعریف سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد) ■

افشای ناگفته‌های قاچاق میوه؛ فاجعه «قحطی» با ورود آفت ویرانگر «استریگا»

سیاهه آفات وارداتی

رئیس سازمان حفظ نباتات با بیان اینکه یکی از شاخه‌های بیوتروریسم قاچاق میوه است، به بیان ناگفته‌هایی از قاچاق میوه پرداخت و نسبت به فاجعه «قحطی» با ورود آفت ویرانگر «استریگا»ی غلات هشدار داد. باغستانی، رئیس سازمان حفظ نباتات کشور که مسئولیت حفظ سلامت نباتات و مبارزه با آفات را دارد، از همکاران خود در دولت، یعنی وزارت کشور انتقاد کرد که در برخورد با واردات غیرقانونی میوه جدی نیستند و خواستار ممنوعیت واردات پیله‌وری میوه شد. این مقام مسئول همچنین اعلام کرد با ادامه واردات غیرقانونی و عدم عبور میوه از فیلتر حفظ نباتات در مرزهای کشور، امکان آمدن قحطی ناشی از ورود آفت ویرانگر «استریگا»ی غلات وجود دارد.

محمدعلی باغستانی: «روزانه ده‌ها تن محصولات کشاورزی خارجی به کشور می‌آید در حالی که ورود یک کیلوگرم از این محصولات بدون گذر از قرنطینه می‌تواند آثار فاجعه‌باری برای کشور داشته باشد.» وی خاطرنشان کرد: «روزانه تنها ۴۰ تا ۵۰ تن گردوی با پوست از عراق و مرز پیرانشهر به کشور می‌آید، اما سلامت آن به‌دلیل اینکه به‌صورت پیله‌وری وارد کشور شده و مشمول قرنطینه نمی‌شود، مورد تایید نیست.»

۵۴ تن میوه قاچاق در میادین میوه و تره‌بار ضبط شد

رئیس سازمان حفظ نباتات کشور ادامه داد: «نیروی انتظامی به تازگی ۵۴ تن میوه قاچاق را بعد از ورود به کشور و در میادین میوه و تره‌بار ضبط کرد.»
وی تصریح کرد: «در حالی محصولات کشاورزی توسط مرزنشینان یا به صورت پیله‌وری و قاچاق به کشور می‌آید که بعد از ورود، توسط وانت‌ها، بار زده شده و در سطح شهر توزیع می‌شود.»
باغستانی گفت: «به‌دلیل اینکه این محصولات از مرزهای کشور و از قرنطینه سازمان حفظ نباتات به کشور وارد نمی‌شود، خسارت‌های ملی ایجاد می‌کند و این خسارت‌ها ممکن است به صورت مادام‌العمر در کشور باقی بماند.»

کرم ساقه‌خوار برنج با مشروبات الکلی به کشور آمد

رئیس سازمان حفظ نباتات با بیان اینکه کرم ساقه‌خوار برنج ۵۰ سال پیش به کشور آمده، یادآور شد: «این آفت کماکان در کشور حضور دارد و هر ساله هزینه زیادی برای مبارزه با آن پرداخت می‌شود، همچنین بخشی از محصولات ما را از بین می‌برد.» وی افزود: «این آفت که هر ساله دامان برنجکاران را می‌گیرد، ناشی از واردات مشروبات الکلی قبل از پیروزی انقلاب بوده و از طریق کاه و کلش اطراف آنها (برای جلوگیری از شکستن شیشه) به ایران آمد و تا زمانی که ما برنج می‌کاریم و برای نسل‌های آینده باقی می‌ماند.»

خسارت ۳۰ درصدی مگس زیتون در ۳ استان

باغستانی تاکید کرد: «در حال حاضر مگس زیتون در ۳ استان زنجان، قزوین و گیلان وجود دارد و با مبارزه‌ای که انجام می‌دهیم میزان خسارت این محصول به ۳۰ درصد کاهش می‌یابد.»
این مقام مسئول اضافه کرد: «در صورتی که با مگس زیتون، مبارزه نشود تا ۹۰ درصد زیتون کشور از بین می‌رود.» وی یادآور شد: «هر ساله برای مبارزه با مگس زیتون، به ستاد بحران کشور می‌رویم و بودجه اندکی را برای مبارزه دریافت می‌کنیم. در صورتی که این کار انجام نشود خسارت جبران‌ناپذیری بر محصولات کشاورزان وارد می‌شود.»

قاچاق تهدید زیستی عمومی

مدیرکل نظارت و ارزیابی فراورده‌های غذایی، آرایشی و بهداشتی سازمان غذا و دارو در گفت‌وگو با خبرنگار ما با بیان اینکه نظارت بر مواد غذایی در ۳ سطح انجام می‌گیرد، گفت: «سطح اول در ارتباط با ورود مواد غذایی به کشور است که بعضی از آنها، مواد اولیه تولید و برخی نیز فراورده‌هایی هستند که صرفا وارد می‌شوند. یکی از اقدامات مثبتی که در وزارت بهداشت انجام شده این است که فرایند ثبت را برای واردات مواد غذایی به کشور الزامی کرده‌ایم. به این معنا که هر ماده غذایی که قصد ورود به کشور را داشته باشد، باید حتما منابع تولیدکننده و محصول تولیدی آن در وزارت بهداشت ثبت شود و جنبه‌های بهداشتی و فنی آن مورد توجه و تایید وزارت بهداشت قرار گیرد.» هدایت حسینی ادامه داد: «سطح دوم نظارت و کنترل ما بر واحدهای تولید مواد غذایی است که همکاران ما در سراسر کشور با بازرسی‌های بدون هماهنگی و مراقبت‌هایی که دارند، واحدهای تولیدکننده مواد غذایی را به صورت مستمر پایش می‌کنند. نظارت بر مواد اولیه مورد استفاده در صنایع غذایی، نظارت بر شرایط فنی بهداشتی تولید و کنترل کیفیت محصول نهایی در بازرسی‌ها مورد تایید قرار می‌گیرد و اگر نواقصی در این زمینه باشد، حتما مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت تا در اسرع وقت حل شود.» وی سطح سوم نظارت را کنترل محصولات در سطح عرضه دانست و خاطرنشان کرد: «ما به‌عنوان یک

طغیان آفت سیب در سردشت

باغستانی تصریح کرد: «وقتی یک محصول مانند گردو به کشور می‌آید، به‌دلیل اینکه نمی‌دانیم از کجا آمده و ممکن است حامل چه بیماری‌هایی باشد، امکان دارد علاوه بر آسیب به درختان گردو به سایر نباتات و محصولات کشاورزی نیز خسارت جبران‌ناپذیری وارد کند.» وی گفت: «امروز نیز متاسفانه طغیان آفت در باغات سیب سردشت را شاهد هستیم که این امر ناشی از واردات پیله‌وری میوه از غرب کشور است.»

یکی از شاخه‌های بیوتروریسم دنیا، صادرات میوه است

باغستانی با بیان اینکه یکی از شاخه‌های بیوتروریسم در دنیا مربوط به همین مشکل واردات غیرقانونی محصولات کشاورزی است، افزود: «در صورتی که آفاتی به‌دلیل عدم قرنطینه میوه وارد شود، گویا یک مساله امنیتی برای کشور ایجاد شده است.»

ورود آفت استریگا به کشور قحطی ایجاد می‌کند

رئیس سازمان حفظ نباتات تاکید کرد: «یکی از دلایل قحطی که در برخی از کشورهای آفریقایی شاهد هستیم، آفت «استریگا»ست که اگر به کشور ما نیز وارد شود تولید گندم و غلات ما را تهدید می‌کند اما، ما واردات غیرقانونی و پیله‌وری میوه را شوخی گرفته‌ایم.»

وی یادآور شد: «آفت استریگا محصولاتی مانند ذرت، برج، گندم و اکثر غلات را از بین می‌برد اما جای شکر دارد که ما در کشور با این آفت روبرو نیستیم.»

مسئولان در مبارزه با قاچاق میوه جدی نیستند

باغستانی تصریح کرد: «این آفت به‌طور معمول از طریق واردات بذر غلات به کشورها وارد می‌شود که آثار خانمان‌سوزی نیز به جای می‌گذارد.»

وی گفت: «در حالی که محصولاتی مانند گردو، بادام، کشمش، میوه و... به کشور وارد می‌شود که مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان تاکید کردند جلوی واردات میوه به کشور گرفته شود، اما ما در این کار جدی نبوده‌ایم.»

باید جلوی واردات پیله‌وری میوه گرفته شود

این مقام مسئول یادآور شد: «در این ارتباط باید استانداری‌های منطقه و مرزبانی حساسیت بیشتری نشان دهند و جلوی واردات پیله‌وری محصولات کشاورزی گرفته شود. همچنین واردات پیله‌وری محصولات کشاورزی کلا ممنوع باشد.»

وی ابراز کرد: «ما در این زمینه به بخش‌های مختلف از جمله وزارت کشور نامه نوشته‌ایم اما نتیجه‌ای را در پی نداشت.»

مرکبات هنوز هم در بازار هست اما وزارت جهاد کشاورزی مجوز نداده است

باغستانی یادآور شد: «هنوز چند ماه از سال نگذشته، شاهد حضور مرکبات خارجی در بازار مصرف هستیم، در حالی که وزارت جهاد کشاورزی هیچ‌گونه مجوزی برای واردات مرکبات نداده است.»

محموله بزرگ مرکبات قاچاق شناسایی شد

رئیس سازمان حفظ نباتات کشور با بیان اینکه اخیرا یکی از محموله‌های بزرگ مرکبات شناسایی شد، تصریح کرد: «این محموله از ترکیه و با واسطه عراق از مرز پیرانشهر به کشور آمده بود که در خرداد ماه با همکاری نیروی انتظامی بازگردانده شد. این محموله شامل ۲ هزار و ۵۰۰ تن پرتقال بود.»

باغستانی گفت: «در حال حاضر تنها به ۴ محصول انبه، موز، آناناس و نارگیل مجوز واردات داده می‌شود که از طریق قرنطینه حفظ نباتات در مرزهای کشور، اجازه ورود دارند.» وی افزود: «میان همین میوه‌هایی که به صورت قانونی به کشور وارد می‌شود، نیز شاهد آفات بوده‌ایم که با مشاهده، آن را به کشور ارسال‌کننده عودت داده‌ایم.» این مقام مسئول با بیان اینکه در مواردی مشاهده شده انبه‌هایی که از پاکستان وارد کشور می‌شود، دارای مگس میوه‌اند، اظهار داشت: «این موارد را ماموران ما شناسایی کرده‌اند و از ورود آنها به کشور جلوگیری می‌شود.» وی گفت: «با وجود اینکه سازمان حفظ نباتات با فقر بودجه‌ای مواجه است، ۷۲ پست دارد که در صورت ورود محصولات کشاورزی از این مسیرها خسارت آفات به شدت کاهش می‌یابد.» وی همچنین درباره اقدامات این سازمان برای مبارزه با آفات تاکید کرد: «در صورتی که مبارزه با آفات در کشور انجام نشود، سالانه ۴۰ درصد از محصولات کشاورزی خود را از دست می‌دهیم اما در حال حاضر براساس این مبارزات، سالانه این رقم به ۱۵ درصد کاهش می‌یابد.» باغستانی در پایان گفت: «در برخی موارد مبارزات ما جواب نمی‌دهد و درخت باید از ریشه قطع شود به‌طوری که جاروک لیموترش در هرمزگان ۱۵ هزار هکتار از باغات را از بین برده و تقریبا دیگر درخت لیموترشی در منطقه وجود ندارد.»

منبع: خبرگزاری تسنیم

مصرف‌کننده در وزارت بهداشت برنامه‌ای را تحت عنوان کنترل محصولات در سطح عرضه یا پی‌ام‌اس داریم که محصولات غذایی مختلف را از بازار خریداری می‌کنیم. این محصولات در آزمایشگاه کنترل کیفیت مورد ارزیابی و آزمون قرار می‌گیرد و اطمینان پیدا می‌کنیم که آن ماده غذایی که مورد مصرف مردم قرار می‌گیرد از سلامت و ایمنی کافی برخوردار است.» وی در پایان تصریح کرد: «متاسفانه در حوزه فراورده‌های غذایی، آرایشی و بهداشتی در کنار و به موازات واردات قانونی، واردات غیرقانونی هم داریم. وارداتی که از کانال کنترلی ما گذر نمی‌کند. قطعا این محصولات از آنجا که ما هیچ کنترلی روی کالای قاچاق نداریم، مورد تایید ما نیستند.»

نتیجه اینکه تهدیدات زیستی که امروزه به‌عنوان سلاح‌های کشتار جمعی مورد توجه قرار گرفته، به یک تهدید عمومی تبدیل شده و هر آن ممکن است سلامت و زندگی شهروندان بی‌دفاع را در معرض تهدید جدی قرار دهد. در وقوع تهدیدات زیستی تشخیص درست و به‌موقع و مقابله سریع می‌تواند منجر به حفظ منابع و زیرساخت‌های حیاتی کشور، اعم از منابع انسانی و زیرساخت‌های اقتصادی و جلوگیری از وقوع بحران‌های زیستی شود که لازمه این امر شناخت ابعاد مختلف تهدیدات زیستی به‌ویژه اشکال نوین و نوظهور و نیز ایجاد و به‌روزرسانی توانمندی‌های لازم در چرخه پدافند زیستی در کشور است.

رصد و پایش تهدیدات زیستی در صنعت گردشگری

هتل‌ها هدف بیوتروریسم

دکتر فاطمه خالقی

۱) از زمانی که یک رشته حملات همزمان مسلحانه در ۲۶ نوامبر ۲۰۰۸ در شهر بمبئی هندوستان، موجب کشته شدن بیش از ۱۹۵ نفر شد، مدت‌ها می‌گذرد. در این حمله دستکم ۱۰ منطقه در این شهر مورد حمله قرار گرفتند. پایانه چاتراپاتی شیواجی، هتل‌های مجلل مانند هتل تاریخی تاج محل و هتل پنج‌ستاره اوبروی، یک بیمارستان، یک مرکز یهودیان، یک سینما، یک بار و اداره پلیس و چند مرکز اداری-تجاری دیگر از این جمله بودند. همان موقع بسیاری از رسانه‌های غربی، انتخاب مکان‌های گردشگری را برای انجام عملیات تروریستی بررسی و تحلیل کردند. برخی تداوم این حملات را ضربه به صنعت توریسم‌جهانی تلقی می‌کردند. در حالی روز جهانی جهانگردی در ایران جشن گرفته شد که شعار روز جهانی گردشگری امسال «۱ میلیارد گردشگر، ۱ میلیارد فرصت»، شعار هوشمندانه‌ای است که باعث توجه بیش از حد به آثار گردشگری در توسعه می‌شود. این شعار در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، هر گردشگر یک فرصت برای آشنایی با ایران انتخاب شده است. فرصت‌هایی که باید قدر دانسته شود و نهایت استفاده را از آن برد.

می‌دانیم براساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، سهم ایران از شمار گردشگران جهانی باید از ۹ صدم درصد در سال ۸۳ به ۵/۱ درصد در سال ۱۴۰۴ سال پایانی چشم‌انداز افزایش یابد، یعنی حدود ۲۰ میلیون نفر گردشگر در سال ۱۴۰۴. این در حالی است که با وجود ظرفیت‌های بالای تاریخی، فرهنگی و طبیعی و تنوع اقلیمی و وجود جاذبه‌های ملموس و ناملموس متعدد، گردشگری ایران در فاصله سال‌های ۸۳ تا ۹۲ رشد قابل‌قبولی نداشته و از اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله توسعه عقب هستیم.

طبق آخرین آمار سازمان جهانی گردشگری، در سال ۲۰۱۴ سهم ایران از گردشگران خارجی حدود ۵ میلیون و ۴۴ هزار گردشگر بوده که رشد متوسط سالانه ۱۲ درصدی را در ۲ سال گذشته نشان می‌دهد. این روند برای اولین بار ایران را در ردیف ۴۷ کشور برتر از لحاظ گردشگر ورودی در دنیا قرار داده و این در حالی است که روند رشد گردشگری در قاره آسیا سالانه ۰/۵ درصد و در جهان ۴/۶ درصد بوده است.

سریال ۲۴، دوازده سال قبل یک رئیس جمهور سیاهپوست را برای آمریکا انتخاب کرده بود. انتخابی که کمتر از ۵ سال از گذشت آن در دنیای واقعی سیاست به وقوع پیوست. رئیس‌جمهور بعدی سریال نیز یک زن سفیدپوست بود! حال در همین سریال و خواهرخوانده آن یعنی سریال سرزمین‌مادری یاهمان‌هوم‌لند(homeland)آمریکایی چندی است قسمت‌هایی به نمایش درآمده که در آنها گردشگران، اغلب توریست‌های مسلمان هستند که به بیماری واگیردار و خطرناک مبتلا هستند. آنها با منفجر کردن خود علاوه براز بین بردن اهداف خود، با پراکنده شدن خون و بقایای اجسادشان می‌توانند یک همه‌گیری میکروبی یا ویروسی را ایجاد و منتشر کنند.

به این بهانه می‌خواهیم برخی از تهدیدات و فرصت‌های پیش رو را از منابع غربی جستجو کنیم.

۱. براساس گزارش unwto در سال ۲۰۱۴ تعداد گردشگران به ۱ میلیارد و ۲۰۰ میلیون نفر و گردش مالی حاصله به یک تریلیون و ۲۴۵ میلیارد دلار در سال رسیده است و طبق پیش‌بینی‌های این سازمان در سال ۲۰۲۰ به ۱ میلیارد و ۶۰۰ میلیون نفر و در سال ۲۰۳۰ به یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون نفر خواهد رسید.

۲. طبق آخرین آمار سازمان جهانی گردشگری، اعلام شده از سوی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران در سال ۲۰۱۴ سهم ایران از گردشگران خارجی حدود ۵ میلیون و ۴۴ هزار گردشگر بوده که رشد متوسط سالانه ۱۲ درصدی را در ۲ سال گذشته نشان می‌دهد. این روند برای اولین بار ایران را در ردیف ۴۷ کشور برتر از لحاظ گردشگر ورودی در دنیا قرار داده و این درحالی است که روند رشد گردشگری در قاره آسیا سالانه ۰/۵ درصد و در جهان ۴/۶ درصد بوده است.

رصد و پایش حملات بیوتروریستی

از ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ ایالت متحده آمریکا خطر تروریسم بین‌المللی را تشخیص داد و غربالگری برای شناسایی (رصد و پایش) خطرهای احتمالی حملات تروریستی را در دستور کار خود قرار داد. خطر حمله تروریستی در یک هتل را همواره پایین ارزیابی کرده‌اند ولی در موضوع حمله تروریستی به هتل‌ها معمولا عواقب حمله

بهداشت

مسمومیت مرگبار جنجالی

خرداد ماه امسال حادثه‌ای رابطه پرتنش ایران و عربستان را وارد فاز تازه‌ای کرد. ماجرا از صبح روز دوشنبه ۱۸ خرداد ماه و از لحظه‌ای آغاز شد که علائم سرگیجه، استفراغ، تهوع و افت فشار خون، تعدادی از زائران حرم رضوی را روانه بیمارستان امام رضا(ع) در مشهد کرد. زائرانی که البته هیچ‌یک از آنها ایرانی نبودند و بی‌خبر از حادثه تلخی که انتظارشان را می‌کشد، در قالب یک تور زیارتی-سیاحتی ۶۰ نفری، از کشور عربستان به مشهد سفر و در هتل نوساز ۳ ستاره توحید واقع در خیابان امام رضا(ع) که از آنجا با یک پیاده‌روی ۵ دقیقه‌ای می‌توان به حرم رسید، اقامت کردند. شرایط اما آن‌گونه که می‌نمود، پیش‌نرفت و ۳۳ نفر از آنها شامل ۱۰ کودک، ۹ زن و ۱۴ مرد دچار علائم مذکور شدند و به‌دلیل وخامت وضعیت جسمانی، مورد مراقبت و آزمایش قرار گرفتند. با وجود تلاش پزشکان ابتدا ۳ نفر از آنها شامل یک نوجوان و ۲ کودک فوت کردند. سپس رئیس بخش مسمومان بیمارستان امام رضا(ع) از وخامت حال یکی دیگر از مسمومان خبر داد و متاسفانه به دنبال آن نفر چهارم نیز فوت کرد. قضیه از همان ابتدا مشکوک بود و اوضاع روابط بین‌الملل ایران در منطقه و خصوصا ارتباط دیپلماتیک با عربستان بر حساسیت ماجرا افزود. اگرچه متولیان این هتل از پاسخگویی به هر گونه سوال درباره علت وقوع این حادثه خودداری کردند، اما برخی مسئولان که به اهمیت این موضوع واقف بودند، خیلی زود وارد عمل شدند و سعی کردند افکار عمومی را بی‌خبر نگذارند. دادستان عمومی و انقلاب مشهد علت ماجرا را در دست بررسی قرارداده و از همان ابتدا با تاکید بر اینکه در بررسی اولیه، مدارکی دال بر عمدی بودن این اتفاق به دست نیامده، ضمن رد فرضیه مصرف غذای مسموم، علت اصلی بروز این حادثه را سمپاشی طبقه بالای اتاق‌های

از میزان خرابی و کشتاری که می‌تواند به بار بیاورد بیشتر است. از این رو، هتلداران برای درک درست از خطرهای احتمالی تروریستی و حمایت از مهمانان و کارکنان هتل باید آموزش‌های مناسب بر مبنای بدبینانه‌ترین سناریوها برای مقابله با خطرهای تروریستی احتمالی دیده باشند. تروریست‌ها اغلب به دنبال ایجاد رعب و وحشت در جامعه هستند. آنها برای دستیابی به این هدف معمولا از انفجار و خشونت عریان برای رساندن پیام خود به تمام جهان استفاده می‌کنند. هتل‌ها برای رساندن پیام تروریست‌ها به تمام جهان مکان بسیار مناسبی هستند. با توجه به حضور مردم از گوشه و کنار دنیا در یک مکان، هتل‌ها از این جهت هدف مناسب و آرمانی برای تروریست‌ها محسوب می شوند. اگرچه انفجار بیشترین نوع حمله تروریستی تاکنون بوده‌است، اما سلاح‌های بیولوژیکی از توان بالقوه بسیار بالایی برای تبدیل شدن به سلاح اول تروریست‌ها برخوردار هستند به‌خصوص اگر تروریست‌ها به عوامل بیولوژیکی که توسط هوا پراکنده می‌شوند دست یابند، با دستکاری و قراردادن عامل مهاجم و بیماری‌زا در سیستم تهویه مطبوع یا رهاسازی در منبع آب قادر خواهند بود هزینه مالی و انسانی حملات خود را کاهش دهند. یکی از بهترین مکان‌ها برای آزمودن این شیوه حمله تروریستی هتل‌ها هستند. در هتل‌ها همیشه افرادی از سایر نقاط دنیا ساکن هستند. خدمات هتل‌ها معمولا در اختیار مشتریان، شرکت‌ها و اجلاس‌های بین‌المللی است. میان این افراد همواره کسانی هستند که گروه‌های تروریستی بخشی یا نمادی از دشمن برای آنهاست.

هتل‌ها معمولا حامل نام و برند تجاری و بین‌المللی هستند. این عامل هم می‌تواند هتل را به هدف حمله تبدیل کند و هم از میزان نفوذ برند تجاری هتل در رساندن پیام تروریستی استفاده می‌کنند.

نکته مهم این است که دستورالعمل امنیتی و یکپارچه برای هماهنگ‌سازی مدیران امنیتی هتل‌ها با ماموران امنیتی هنوز به صورت گسترده و توسعه‌یافته به کار گرفته نمی‌شود. این دستورالعمل‌ها برای حمله بیولوژیکی هنوز کاملا روشن و شفاف نیست. از آنجا که گایدلاین یا گام‌های توصیه‌شده برای مقابله در حوزه ایجاد و ارتقای تامین امنیت هتل‌ها در مقابل حملات بیولوژیکی، نیازمند اصلاح و بهبود است، برای تهیه یک دستورالعمل استاندارد در این زمینه، محققان این مقاله مطالعه‌ای بر مبنای جمع‌آوری نظرات کارکنان امنیتی هتل‌ها طراحی کردند. نویسندگان این مقاله از روش علمی دلفی برای جمع‌آوری نظرات کارکنان امنیتی هتل‌ها استفاده کرده‌اند. سوال‌هایی از مدیران امنیتی هتل‌های مختلف پرسیده شده است. سوال‌ها حول محور پیداکردن معیارهایی برای شناسایی و تشخیص (رصد و پایش) حمله بیولوژیکی در هتل، مدیریت بحران و کارهایی که مدیریت و کارکنان هتل در حمله بیولوژیکی می‌توانند و باید انجام دهند و طراحی مدل‌های اندازه‌گیری میزان خطر و آمادگی برای مقابله با بیوتروریسم تمرکز داشتند.

اطلاعات جمع‌آوری‌شده به گونه‌ای مورد تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری قرار گرفته که منجر به ایجاد فهرست تعیین راهکارهای مقابله و تهیه راهکار و دستورالعمل مناسب می‌شود. این مطالعه همچنین می‌تواند به‌عنوان یک مطالعه پایه برای استانداردسازی اصول و قوانین امنیتی هتل‌ها در مقابله با جمله‌های تروریستی بیولوژیکی به کار رود. این یکی از اولین مطالعات و بررسی‌ها برای تهیه یک دستورالعمل استاندارد در صنعت هتلداری است. این مطالعه به‌عنوان پایه اولیه برای مطالعات بعدی این زمینه تلقی می‌شود. این ترجمه با لغات کلیدی بیوتروریسم، امنیت هتل‌ها، مدیریت خطر جستجو شده‌است. این ترجمه از خلاصه مقاله Bioterrorism: What Should Hotels Do to Reduce the Risk؟ از UMSS /AMHERST برداشته شده است.

منبع: نویسنده دکتر کارول کلیتزکی، دانشگاه ایالتی آیوا

هتل محل اقامت این زائران اعلام کرد. صادقی با بیان اینکه سایر این بیماران، هم‌اینک در بخش مراقبت‌های ویژه بیمارستان امام رضا(ع) بستری هستند، گفت: «در این خصوص پرونده‌ای در دادگستری مشهد تشکیل و بازپرس ویژه‌ای تعیین شده تا تمام جوانب و احتمالات این حادثه را به سرعت بررسی کند.» خبر به زودی مخابره شد و مسئول سرکنسولگری عربستان در مشهد از جمله افرادی بود که از زائران عربستانی مسموم‌شده و بستری در بیمارستان امام رضا(ع) مشهد عیادت کرد. عبدا... الحمرانی ضمن عیادت، از مسئولان این بیمارستان به‌دلیل تلاش برای نجات جان زائران عربستانی بستری قدردانی کرد.

وزیر بهداشت در جمع خبرنگاران، علت حادثه رخ‌داده برای زائران عربستانی در مشهد را استفاده از سم در اتاق‌های هتل آنها عنوان کرد: «این سم براساس گزارش معاونت بهداشتی در نمونه خون زائران مشاهده و بنابراین علائم مسمومیت تایید شد. به‌طور قطع دستگاه‌های نظارتی وارد عمل می‌شوند تا مشخص شود این حادثه عمدی بوده است یا نه.» وزیر بهداشت در ادامه با اشاره به اینکه آزمایش‌های لازم از همه موارد مورد استفاده زائران از جمله مواد غذایی، اتاق و وسایل آنها انجام شده، تصریح کرد: «این آزمایش‌ها از تمام جنبه‌ها از جمله سم‌شناسی و وجود ویروس ابولا و کرونا که زمانی در عربستان شایع بود، صورت گرفته است. در نهایت مشخص شد علت حادثه استفاده از موادی بوده که به‌عنوان سم در فضای اتاق‌ها مورد استفاده قرار گرفته و با توجه به اینکه در اتاق بسته بوده از طریق استنشاق وارد خون آنها شده است.» رئیس سازمان غذا و دارو نیز در میان خبرنگاران با تاکید بر اینکه در هتل آپارتمان زائران عربستانی مسموم‌شده، از سم غیرمجاز استفاده شده‌بود.»

اعتراف مسئولان به وجود نداشتن متولی واحد در عرصه نظارت بر تولید مواد غذایی

غذا، موضوع فرابخشی است

محسن طاهرمیرزایی

بررسی‌های مختلف حکایت از وجود یک رابطه مستقیم میان مصرف غذاهای ناسالم و افزایش بار بیماری‌ها دارد. به این دلیل ایمنی غذا، همواره یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها و دل‌نگرانی‌های دولت‌ها در قبال سلامت مردم بوده است، اما گویا در ایران نظارت بر مواد غذایی آنچنان که باید بر مبنای اصول حرفه‌ای انجام نمی‌گیرد. یکی از دلایل عمده این معضل کمبود نیروی متخصص در این زمینه است، کما اینکه مدیرکل نظارت بر فراورده‌های غذایی، آرایشی و بهداشتی سازمان غذا و دارو تعداد ماموران نظارت بر غذای وزارت بهداشت را ۸۵۰ نفر عنوان کرد. به‌طور کلی، آلاینده‌های مواد غذایی به آن گروه از ترکیباتی می‌گویند که خواسته یا ناخواسته از طبیعت یا به وسیله اعمال عملیات حین کاشت، داشت، برداشت، فرایندهای پس از برداشت، فراوری، بسته‌بندی، نگهداری و حتی هنگام عرضه، فروش و مصرف موادغذایی توسط انسان و از راه به‌کارگیری مواد و ابزار به زنجیره غذایی او راه می‌یابند. این را مدیرکل آزمایشگاه‌های مرجع سازمان غذا و دارو گفت و ادامه داد: «مطالعاتی که طی سال‌های مختلف در زمینه آلودگی‌های میکروبی و شیمیایی مواد غذایی در کشور انجام شده، بیانگر چالش‌های جدی در وضع سلامت مواد غذایی است. از طرف دیگر، محصولات کشاورزی در ایران بدون شناسنامه عرضه می‌شوند و به همین دلیل امکان رهگیری این محصولات وجود ندارد.» این مساله را وزیر بهداشت نیز پذیرفت و در جمع خبرنگاران گفت: «در حوزه نظارت بر مواد غذایی بسیار ضعیف هستیم.»

یک متخصص اپیدمیولوژی تغذیه معتقد است یکی از اشتباهات بزرگ وزارت بهداشت این است که نظارت بر تغذیه را یکسان با نظارت بر غذا می‌پندارد. ربابه شیخ‌الاسلام در گفت‌وگو با خبرنگار ما گفت: «وقتی از ایمنی غذا صحبت می‌کنیم به این معناست که خیال مصرف‌کننده آسوده باشد و بداند نیروهایی در این کشور حقوق می‌گیرند تا از خاک و مزرعه تا سفره آنها را به صورت یک زنجیره پیوسته نظارت کنند. در بدنه وزارت بهداشت نهادی تحت عنوان اداره نظارت بر مواد غذایی وجود دارد که زیر نظر سازمان غذا و دارو فعالیت می‌کند. در همه جای دنیا سازمان غذا و دارو یک جا قرار دارد، در حالی که خیلی از مسئولان و پزشکان کشور ما نمی‌دانند که اصلا چرا غذا و دارو یک جا بوده و چرا به این دو نگاه یکسان می‌کنند.» وی با اشاره به اهمیت سلامت غذای مصرفی، تاکید کرد: «این غذا باید تحت نظارت و کنترل باشد تا اطمینان حاصل شود که آلودگی شیمیایی، میکروبی، ویروسی و رادیواکتیو ندارد و در یک محیط پاک تولید شده است.»

شیخ‌الاسلام ادامه داد: «حتی بسته‌بندی غذا باید فارغ از آلودگی باشد و اگر به صورت کنسرو شده است، توجه به رنگ داخل قوطی کنسرو، از این نظر که به غذا آلودگی می‌رساند یا نه، اهمیت دارد. بنابراین نظارت شامل مزرعه نیز می‌شود.» وی با تاکید بر اهمیت چگونگی مراقبت از خاک، تصریح کرد: «اینکه آیا خاک درمان می‌شود؟ و آیا به شکل اصولی کود و سمپاشی می‌شود؟ بسیار مهم است که متاسفانه در کشور ما به طور کلی مردود است چرا که نظارت کنندگان ما در وزارتخانه‌های مختلف پخش هستند. مثلا مسئول نظارت بر ماهی، اداره شیلات است که زیرمجموعه وزارت جهاد کشاورزی است. مسئول نظارت بر عسل، لبنیات و گوشت سازمان دامپزشکی است. در حالی که هیچ‌یک از این سازمان‌ها جلسات مشترک، نگاه مشترک و تعامل سازنده در راستای تکمیل این زنجیره ندارند.» وی ادامه داد: «اگر خاک کشور فاقد ید یا روی باشد، باید این مواد به یک ماده غذایی اضافه شود. اگر خاک از طریق کودهای نیتراته عاری از مواد مغذی شده باشد، با افزایش نیترات مواد غذایی، احتمال ابتلا به بیماری‌هایی مثل سرطان نیز بالا می‌رود. بنابراین باید پرسید چه سازوکاری وجود دارد که از این زنجیره مراقبت کند و ناظران بر غذا از خاک تا سلول چه کسانی هستند؟»

این متخصص اپیدمیولوژی تغذیه با بیان اینکه اداره نظارت بر غذا و دارو به‌دلیل لزوم استفاده از آزمایشگاه‌های مجهز معمولا به صورت مشترک فعالیت می‌کند، خاطرنشان کرد: «این نوع صرفه‌جویی منطقی و در همه جای دنیا مرسوم است اما ناظران غذا و ناظران دارو تفاوت دارند و این ناظران از شبکه‌هایی برخوردارند که عهده‌دار مراقبت از سلامت مردم هستند.» وی اضافه کرد: «ما برای پیشگیری از بروز جنگ برنامه‌های زیادی داریم در حالی که دشمنان از طریق بیوتروریسم موادغذایی آلوده، خیلی راحت می‌توانند کشور را تهدید کنند و متاسفانه کسی نیست که قاچاق را کنترل کند.» وی ادامه داد: «در حال حاضر اداره نظارت بر مواد غذایی ما تنها غذاهایی را کنترل می‌کند که توسط صنعت تولید و به شکل بسته‌بندی در فروشگاه‌ها عرضه می‌شود اما آیا موادی مانند لپه، لوبیا، برنج و نان که بدون بسته‌بندی هستند نیز نظارت می‌شوند؟»

نظارت‌ها به صورت سیستماتیک انجام می‌گیرد

اما کارشناس دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت در گفت‌وگو با خبرنگار ما با اشاره به اینکه هر فرایندی امکان رشد و دستیابی به نقطه مطلوب‌تر دارد، گفت: «ما ادعا نداریم که نظارت‌هایمان به صورت کامل و صددرصد مطلوب است و طبیعتا در زنجیره نظارت بر مواد غذایی نواقصی در کل کشور داریم اما به این معنا نیست که اساسا نظارتی انجام نمی‌گیرد.» فرید نوبخت‌حقیقی ادامه داد: «وزارت بهداشت و سازمان غذا و دارو به‌عنوان بخشی از وزارت بهداشت متولی نظارت بر سلامت مواد غذایی از زمانی که غذا برای فراوری وارد کارخانه می‌شود تا زمانی که محصول از کارخانه خارج می‌شود، هستند. در سطح توزیع نیز مرکز سلامت محیط و کار یعنی بهداشت محیط وزارت بهداشت متولی نظارت است که نظارت در سطح عرضه مواد غذایی به صورت بسته‌بندی‌شده یا غیر از آن را برعهده دارد.» وی با تاکید بر اینکه وزارت بهداشت وظیفه خود را با تمام تنگناها به خوبی انجام می‌دهد، خاطرنشان کرد: «همکاران ما نیز در سایر سازمان‌ها مثل جهاد کشاورزی یا دامپزشکی تلاش خود را انجام می‌دهند و به‌عنوان مثال بر نحوه استفاده از سموم در مزارع کشاورزی نظارت دارند. طبق اطلاعات در دست ما که ناشی از برگزاری جلسات مشترک بین وزارتخانه‌های درگیر این موضوع است، این سازمان‌ها نیز تلاش خود را می‌کنند و البته ادعای انجام درست و کامل آن را ندارند.»

حقیقی با اشاره به اینکه نظارت‌ها به صورت سیستماتیک انجام می‌گیرد، تصریح کرد: «مردم می‌توانند با اطمینان کامل به محتویات برچسب‌های الصاق‌شده روی بسته‌بندی محصولات غذایی اعتماد کنند.» وی با بیان اینکه بحث تغذیه در حوزه بهداشت و درمان قرار می‌گیرد و جدا از غذاست، تصریح کرد: «اینکه بتوانیم نظارت‌ها را پیش از ورود مواد اولیه به کارخانه برعهده سازمان غذا و دارو قرار دهیم غیراصولی است و قابلیت اجرایی ندارد. چراکه امکانات، شرح وظایف و حدود اختیارات هر سازمان تعریف شده اما می‌توان در جهت ایجاد هماهنگی‌های کامل بین سازمان‌های مختلفی که دست‌اندرکار این نظارت‌ها هستند، تلاش کرد و از طریق ایجاد کمیته‌ها و سازوکارهای اجرایی

مشترک به آن دست یافت.» این کارشناس اضافه کرد: «یکی از پیشنهادات ما انسجام بیشتر این هماهنگی‌هاست. دیدگاه دیگر که در تمام دنیا نیز اجرا می‌شود این است که تمام دستگاه‌های دخیل از طریق هماهنگی‌ها و همکاری‌های بین‌بخشی بسیار منسجم، نظارت‌ها را انجام دهند. کما اینکه هم‌اکنون هماهنگی‌های بین‌بخشی بسیاری از نظام‌های مترقی سلامت در سراسر جهان تقویت شده است.»

با کمی دقت در نظرات کارشناسان این حوزه، می‌توان به ضعف نظارت بر فرایند تولید مواد غذایی پی برد و اینجاست که جای خالی یک نهاد حاکمیتی مانند پدافند غیرعامل به خوبی احساس می‌شود. مساله‌ای که مسئولان این حوزه نیز آن را قبول دارند.

نظارت یک امر فرابخشی است

در این میان رئیس سازمان غذا و دارو نیز نظارت را یک امر فرابخشی می‌داند. رسول دیناروند با بیان اینکه موضوع نظارت بر ایمنی و سلامت غذا یک موضوع فرابخشی است و تنها به وزارت بهداشت مرتبط نمی‌شود، گفت: «اگر سلامت غذا رعایت نشود صدها مورد بیماری از اسهال گرفته تا سرطان‌ها ممکن است بروز کند.» وی با اشاره به اینکه ایمنی و سلامت غذا صرفا در حوزه سلامت موثر نیست، تصریح کرد: «این مساله در توسعه اقتصاد، صادرات، توریسم و... نیز از اهمیت بالایی برخوردار است.»

رئیس سازمان غذا و دارو خاطرنشان کرد: «سازمان جهانی بهداشت در کنار فائو مقرر کرده تمام تصمیمات باید مبتنی بر شواهد گرفته شود، اما ما گاهی به دنبال شایعات تصمیماتی می‌گیریم که درست نیست.» وی با بیان اینکه تصمیمات دستگاه‌های نظارتی باید بر اساس مستندات باشد، گفت: «باید همکاری‌های فرابخشی به وجود بیاید و همه مسئولان مسئولیت خود را بپذیرند چراکه کسی نمی‌تواند ادعا کند در تولیت غذایی، تنها یک دستگاه مسئول است. در صورتی که ۱۰۰ میلیون تن فراورده‌های غذایی و کشاورزی تولید می‌شود و اینکه کنترل همه آنها را تنها یک نفر بر عهده بگیرد، امکان‌پذیر نیست.» دیناروند با اشاره به اینکه ایمنی غذا مرز نمی‌شناسد، گفت: «ما مرزهایی داریم که قابل کنترل نیست و کالای قاچاق از آنها وارد می‌شود که این موضوع باید تحت کنترل قرار گیرد.»

مدیرکل آزمایشگاه‌های مرجع سازمان غذا و دارو نیز وجود نقص در نحوه نظارت‌ها را قبول دارد. رستگار با بیان اینکه سلامت مردم یکی از بحث‌های بسیار مهم است که وزارت بهداشت به‌عنوان متولی اصلی این امر باید در تامین آن ایفای نقش کند، تصریح کرد: «اگرچه سیستم‌های ما به‌طور کامل در نظارت‌ها مشارکت دارد، اما در مورد فراورده‌های ارگانیک یک نقص چندارگانی از سوی وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، سازمان استاندارد و کلیه ارگان‌های دخیل در فراورده‌های ارگانیک وجود دارد.» وی با تاکید بر اینکه خوشبختانه در کنترل فراورده‌های ارگانیک، سیستم‌هایی بسیار قوی و مجهز از جنبه آفت‌کش‌ها داریم، خاطرنشان کرد: «از بزرگ‌ترین مسائل در مورد فراورده‌های ارگانیک این است که باید از جنبه آفت‌کش‌ها و سموم کنترل شوند. امروزه بعضی از سمومی که مورد استفاده قرار می‌گیرند نیازمند نظارت بیشتری در سطح مزرعه و همچنین عرضه هستند.» وی اضافه کرد: «وزارت جهاد کشاورزی در سطح مزرعه نظارت دارد و باید برنامه قوی‌تر و کامل‌تری در این وزارتخانه در نظر بگیریم. سطح عرضه نیز از سوی وزارت بهداشت نظارت می‌شود.»

رستگار با بیان اینکه هم‌اکنون قادریم نزدیک به ۱۵۰ نوع سم را در آزمایشگاه‌ها کنترل و استفاده یا عدم استفاده آنها را مشخص کنیم، اظهار داشت: «در فراورده‌های ارگانیک نباید هیچ‌گونه سمی استفاده شده باشد و راهی که برای این مورد وجود دارد این است که با کنترل‌های غیرسم، بتوانیم آفت‌ها را از بین ببریم. مثل استفاده از سیستم‌های بیولوژیک که هم‌اکنون در دنیا مرسوم است و با استفاده از یک نوع حشره، حشره دیگری را از بین می‌برد.»

مردم نباید قربانی ناهماهنگی‌های ما شوند

در این میان وزیر بهداشت معتقد است مردم نباید قربانی ناهماهنگی میان سازمان غذا و دارو و سازمان استاندارد شوند. حسن هاشمی ضمن تاکید بر لزوم هماهنگی بیشتر میان دستگاه‌های نظارتی خاطرنشان کرد: «برخی رفتارهای ما باعث ایجاد سردرگمی میان مردم می‌شود که این مساله برای من به‌عنوان یک شهروند بسیار آزاردهنده است.» وی ادامه داد: «مثلا اینکه وزارت بهداشت اعلام کند خمیر مرغ برای سلامت مضر است و بلافاصله سازمان دامپزشکی بگوید این محصول مفید است، باعث ایجاد خدشه در نظارت‌ها می‌شود.» هاشمی با بیان اینکه فعالیت تنها ۷۰ نفر ناظر در سازمان غذا و دارو بسیار ناراحت‌کننده است، تصریح کرد: «خیلی بد است که تعداد ناظران ما از تعداد ناظران در ۴۰ سال پیش کمتر باشد. اگرچه سلامت مردم بسیار برای ما مهم است، اما با افرادی که با ارائه آمار و ارقام نادرست، موجبات نگرانی مردم را فراهم کنند، برخورد قاطع می‌کنیم.»

وزیر بهداشت به نحوه تامین بودجه دستگاه‌های نظارتی مانند سازمان غذا و دارو، استاندارد و دامپزشکی انتقاد کرد و گفت: «این درست نیست که هزینه نظارت این دستگاه‌ها از سوی تولیدکنندگان تامین شود چراکه در این صورت نظارت دقیق نخواهد بود.» وی افزود: «سازمان دامپزشکی دنبال این است که سهم نظارت‌های بهداشتی خود را از بودجه وزارت بهداشت تامین کند که هر چند درخواست بجایی است اما مجلس و دولت باید نگاه دیگری به این مساله داشته باشند چراکه اگر این مسیر به گونه‌ای درست طراحی نشود، گرفتاری‌های زیادی ایجاد و عرصه برای شایعه‌پردازی باز می‌شود و ظرف یک روز با این شایعات می‌توان شهر را به هم ریخت و برای ناکارآمد نشان دادن دولت و نظام از این مساله سوءاستفاده کرد.»

خلاءهای موجود در نظارت باید پیگیری شود

دبیر انجمن صنایع غذایی نیز معتقد است با وجود آنکه شرایط نگهداری محصولات غذایی روی آنها درج شده، اما هنگام عرضه محصولات، این شرایط رعایت نمی‌شود. مهندس زرگران در گفت‌وگو با خبرنگار ما گفت: «مثلا جای آب معدنی و نان‌های بسته‌بندی‌شده جلوی سوپرمارکت‌ها و در معرض نور آفتاب نیست.» وی با بیان اینکه همان گونه که صنایع غذایی از لحاظ ایمنی غذا مورد نظارت قرار می‌گیرند، بخش‌های دیگر نیز باید به همان اندازه پایش شوند اما هم‌اکنون این اتفاق نمی‌افتد. «مثلا نظارت مستمر در تولید محصولات کشاورزی به‌عنوان حلقه اول ایمنی غذا وجود ندارد و گزارش‌هایی در زمینه مخاطرات این بخش وجود دارد که منتشر نمی‌شود.» وی با اشاره به اینکه بازرسان سازمان غذا و دارو و استاندارد بر واحدهای تولید محصولات غذایی نظارت دارند، تصریح کرد: «خلاءهای موجود در زمینه نظارت بر سطح عرضه مواد غذایی باید پیگیری شوند.» دبیر انجمن صنایع غذایی با گلایه از اینکه اغلب شایعات در شبکه‌های اجتماعی مربوط به صنایع غذایی است، گفت: «امروزه همه دنبال دلایل گسترش بیماری‌های دیابت، فشارخون و سرطان هستند و آن را به محصولات غذایی ارتباط می‌دهند، در حالی که بخش عمده این مشکلات مربوط به شیوه زندگی مردم است.»

الزامات پدافند زیستی در راهپیمایی و تجمع اربعین

دکتر مهراب شریفی‌سده / مدرس موسسه آموزش عالی هلال ایران

تجمعات انبوه، جمعیت‌های بزرگی هستند که با هدفی ویژه در زمان و مکانی مشخص گرد هم می‌آیند. این تجمع انبوه در مکانی مشخص می‌تواند با مخاطرات و تهدیدات ویژه‌ای همراه باشد و رخدادهای مخاطره‌آمیزی را رقم زند. به‌ویژه اگر افراد گردآمده از ملیت‌ها و اقوام گوناگونی باشند و در برخورد با دیگران بتوانند برخی از بیماری‌های مسری را نیز انتقال دهند. توجه به جنبه‌های گوناگون سلامت این تجمعات انسانی همواره از دغدغه‌های اصلی مدیران و برنامه‌ریزان حوزه سلامت است. درس‌هایی که باید از فاجعه اخیر در مکه مکرمه بگیریم و برای ایام اربعین حسینی و شکل‌گیری تجمعی چند میلیونی در کربلای معلی، به کار بندیم.

تاکنون بزرگ‌ترین تجمعات انبوه در دنیا به نام مسلمانان به ثبت رسیده که تجمع چندمیلیونی حج و از آن وسیع‌تر و پردامنه‌تر تجمع چندمیلیونی اربعین حسینی را می‌توان نام برد. در غرب نیز در آغاز، عبارت Mass Gathering برای تجمعاتی مانند مسابقات فوتبال و کنسرت‌ها به کار برده شده که جمعیتی چند هزار نفره را در بر می‌گرفته است. تجمعات انبوه می‌توانند مستعد حوادث و سوانح انسان‌ساخت، طبیعی و عمدی باشند. از همین رو، پیش از برگزاری آنها، به توجه و برنامه‌ریزی جدی نیاز خواهد بود. سازمان بهداشت جهانی «مرکز تحقیقات تجمعات انبوه» خود را در کشور عربستان قرار داده و این اقدام اهمیت موضوع حج به‌عنوان بزرگ‌ترین تجمعات انبوه را بارزتر می‌گرداند. انواع اصلی تجمعات انبوه را می‌توان شامل رخدادهای ورزشی، فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، تجمع جمعیت جابجاشده یا آوارگان ناشی از جنگ و مخاطرات طبیعی و همچنین کنگره‌های سیاسی یا مذهبی دانست. مهم‌ترین جنبه‌هایی که در تجمعات انبوه باید به آن پرداخت عبارتند از توجه ویژه به بحث «سلامت» که در مدیریت **این بخش ۲ موضوع دارای اهمیت فراوان، لحاظ شود:**

الف- کنترل بیماری‌های واگیردار

ب- کنترل بیماری‌های غیرواگیر

«ایمن‌سازی عناصر محیطی» که از ابتدایی‌ترین اقدامات و تمهیدات در تجمعات انبوه است.

یک چنین اقدامات و تمهیداتی، همه ساله، قبل از آغاز موسم حج، برای مدیریت به‌عنوان تجمعات انبوه باید به کار بسته شود. متاسفانه بیشترین فعالیت‌ها در این خصوص از گذشته تاکنون، بر پیشگیری از بیماری‌ها تمرکز داشته و در این مقوله کمتر به مباحث تجمعات انبوه پرداخته شده است. این مهم نباید نادیده گرفته شود که تجمعات انبوه و بزرگ، اغلب جوامعی از بخش‌های مختلف جهان را درگیر و مشارکت‌کنندگان، میزبانان و جوامع محلی را با خطرات بهداشتی و مسائل امنیتی شدیدی مواجه می‌کند که خود می‌تواند به موضوعی بین‌المللی تبدیل شود.

یکی دیگر از جنبه‌های مهم در کنترل تجمعات انبوه مقابله با ازدحام و فشار جمعیت است. در توضیح این مطلب می‌توان این‌گونه بیان کرد که تدابیر باید به گونه‌ای باشد که از اقدامات فردی خاص که سرعت حرکت یا دامنه فعالیت دیگران را محدود می‌کند و بر ازدحام جمعیت می‌افزاید ممانعت شود زیرا این مهم می‌تواند مشکل‌آفرین باشد. در این زمینه، آموزش در ۲ مقوله سلامت و کنترل ازدحام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از این رو که حرکت روان و جنب و جوش ملایم، باید به کسانی که در تجمعات انبوه شرکت می‌کنند، آموزش داده شود یا اینکه بیماران مزمن مانند آسمی‌ها، بیماران قلبی-عروقی، بیماران دارای محدودیت حرکتی، صرع و.... حتما باید یک نفر همراه و مراقب داشته باشند و از تردد در بخش‌های پرازدحام در تجمعات خودداری کنند. به‌عنوان مثال در مناسک حج به جز اعمال واجب که ضروری است برخی کنش‌ها مستحب‌اند و برخی حتی غیرمستحب و سلیقه‌ای که این موارد را باید روحانیون کاروان به بیماران و افراد ناتوان به گونه‌ای جدی تذکر دهند. به دور از کارکردهای مختلف در مناسبات بشری و وجود قضاوت‌های متفاوت ارزشی، پدیده تجمعات انبوه، در هر یک از سطوح پنجگانه که در صدر به آنها اشاره شد، موجب به وجود آمدن شرایطی می‌شود که در آنها تقریبا تمامی خطرات بالقوه توان لازم را برای تبدیل شدن به حوادث و بحران‌های خاص خواهند داشت. به‌ویژه اینکه زمینه‌های لازم برای میدان‌داری تسهیل گرهایی مانند خطرپذیری و آسیب‌پذیری نیز مهیا باشد. معمولا از جمله راهکارهای مدیریت حوادث و بحران‌ها در مجموعه سیاست‌های پیشگیری و آمادگی برای کاهش احتمالات، بروز حوادث یا کاهش تاثیرات مربوطه، بحث اجرای ارزیابی خطرپذیری یا آسیب‌پذیری است.

به‌نظر می‌رسد برقراری رابطه‌ای معنی‌دار میان نتایج حاصل از این ارزیابی‌ها و الگوهای رفتاری فردی و جمعی در تجمعات انبوه و همچنین شیوه‌های مدیریت و مهندسی کنترل تحرکات مربوطه، می‌تواند منجر به راه‌حل‌های کارساز و موثری شود که بر همین اساس، برای تجمعات درون مراکز بزرگ خرید و پارکینگ‌های آنها، فرودگاه‌ها و سایر سالن‌های ترانزیت و همچنین محل برگزاری همایش‌های بزرگ، تغییرات و اصلاحاتی در معماری و مهندسی بناها به‌عنوان راه‌حل‌هایی عملی ایجاد شده است.

بدیهی است این اصلاحات و تغییرات، خود در آینده موجب بروز آن گروه از الگوهای رفتاری می‌شوند که نه‌تنها از آسیب‌پذیری‌ها می‌کاهند، بلکه خواهند توانست خطرپذیری‌ها را نیز کنترل و محدود کنند.

تعاریف و تقسیم کار اشتباه: با توجه به تعاریف بالا و با عنایت به تجمعات بزرگ به اصالت تعریف سه‌گانه منشاء حوادث و بحران‌ها یعنی حوادث انسان‌ساخت، طبیعی و ترکیبی یا کمپلکس می‌رسیم. ضمنا این نکته نیز خود را نشان می‌دهد که تعاریف داخلی که اخیرا در حال انتشار است هیچ ریشه منطقی‌ای ندارد و صرفا ما را با نوعی قرارداد و تقسیم کار اشتباه مواجه می‌کند. (تغییر نام سازمان مدیریت بحران به سازمان مدیریت حوادث غیرمترقبه می‌تواند حاصل این موضوع باشد که به این ترتیب حوادثی با منشاء تروریسم یا امنیتی و انسان‌ساخت از شمول فعالیت سازمان مدیریت بحران خارج شده و این مهم که مدیریت اجتماعاتی مانند مراسم ارتحال امام، دهه محرم و اربعین حسینی یا حتی راهپیمایی‌ها و جشن‌های پایان سال با چه کسی است، را در پرده ابهام قرار داده است.)

در اماکن و محیط‌های فیزیکی که تجمعات انبوه برپا می‌شود، بر اساس رویکرد مدیریت خطرپذیری یا ریسک، باید ۳ اقدام اساسی توسط تیم‌های متخصص و خبره انجام شود:

۱. بررسی مخاطرات و تهدیدات محتمل‌الوقوع

۲. بررسی همه عناصری که در معرض آسیب قرار دارند

۳. بررسی آثار و پیامدهایی که در صورت به وقوع پیوستن مخاطرات ایجاد خواهد شد.

اهداف کلان در تجمعات انبوه برای سلامت عمومی نیز در بردارنده موارد زیر است:

گردهمایی بزرگ اربعین را هم می‌توان، نوعی MassGatheringsمحسوب کرد یا از دیدگاه بهداشت جهانی واژه‌ای دیگر نیز بر آن قابل اطلاق است و آن Mobile populations یا «جمعیت‌های متحرک» یا Massmovement«تحرک انبوه»است که البته با تجمعات انبوه اشتراکات بسیاری دارد. بیشتر جنگ‌ها و منازعات قومی و منطقه‌ای عامل جمعیت‌های متحرک است که باعث آوارگی می‌شود. اربعین شاید از معدود جمعیت‌های متحرکی است که بنیانی مسالمت‌آمیز دارد و حرکت جمعیت با هدف انجام یک مراسم مذهبی است.

۱. پیشگیری یا به حداقل رساندن خطر بیماری و جراحت
۲. اتخاذ تدابیر لازم برای حداکثر ایمنی برای مشارکت‌کنندگان، تماشاگران، ساکنان و کارکنان که انجام این امور نیز نیازمند برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت وضعیت‌های اضطراری در مواجهه با پیچیدگی‌ها و چالش‌های تجمعات انبوه است.

حیطه‌های اصلی مسئولیت‌های مرتبط با تجمعات انبوه نیز می‌تواند مشتمل بر موارد زیر باشد:

۱. ظرفیت مراقبت سلامت و آمادگی برای مصدومان انبوه
۲. سیستم مراقبت بیماری‌ها و مقابله با طغیان‌ها
۳. بهداشت محیط و ایمنی غذا
۴. اطلاع‌رسانی همگانی و ارتقای سلامت
۵. پاسخگویی و آمادگی سیستم بهداشت همگانی به حوادثی که به صورت عمدی به وجود می‌آیند مانند استفاده از مواد منفجره، مواد شیمیایی و زیستی یا مواد رادیواکتیو که می‌توانند آنها را درگیر کنند.
۶. رهبری عملیات و ظرفیت برای فرماندهی واحد

هر یک از مواردی که در بالا ذکر شد مستلزم برخورداری از سیستم و ساب‌سیستم‌هایی برای انجام امور یادشده است. (مثلا سامانه مدیریت فرماندهی که سیستم کلانی است و زیر سامانه‌های مربوط به خود را دارد.) همچنین نباید فراموش کرد بخش‌های گوناگون حوزه سلامت مانند حلقه‌های زنجیر به هم پیوسته‌اند.

خطرات اصلی قابل‌پیش‌بینی سلامت در تجمعات انبوه عبارتند از:

الف- بیماری‌های وابسته به سرما و گرما
ب- بیماری‌های ناشی از آب و غذا
ج- بیماری‌های واگیر، تصادفات و دیگر گونه‌های جراحت
د- بیماری‌های واگیر ناشی از مسافرت بین‌المللی که به محل آورده می‌شوند.

بررسی عوامل موثر و اقدامات لازم در ۳ فاز اصلی پیش، حین و پس از حادثه را می‌توان با این تقسیم‌بندی، تعریف کرد.

اقدامات پیش از حادثه شامل: ارزیابی خطر که در این بخش مخاطرات محیطی محل تجمعات انبوه و محیط اطراف آن از نظر عوامل بیولوژیک، شیمیایی، زیستی و عوامل فیزیکی مورد بررسی قرار می‌گیرد و به بررسی ایمنی و سلامت منابع آب، مواد غذایی و ایمنی آن پرداخته می‌شود. همچنین طراحی و ایجاد زیرساخت‌های درمانی و امدادی مورد توجه قرار می‌گیرد.

در این بخش به آمادگی مردم، ارتقای فرهنگ بهداشت عمومی و آمادگی نیروهای پاسخگوی اولیه نیاز داریم زیرا یکی از مهم‌ترین اقدامات در مدیریت تجمعات انبوه، به حداکثر رساندن توان آمادگی نیروهای عمل‌کننده است که همان‌طور که قبلا هم اشاره شد، آموزش موثرترین اقدام در ایجاد آمادگی است به نحوی که ما به نیروی خوب آموزش‌دیده دسترسی پیدا می‌کنیم.

این نیروها بهتر است در این بخش‌ها آموزش دیده و با این موارد آشنایی داشته باشند:

۱) شناخت انواع حوادث
۲) سامانه‌های ارتباطی
۳) کارکردهای فاز پیش برنامه‌ریزی
۴) کارکردهای فرماندهی میدان
۵) تریاژ میدانی
۶) منابع ویژه
۷) مدیریت محل تجمع منابع (قرارگاه پشتیبانی)
۸) سامانه شناسایی و رهگیری بیماران
۹) کنترل پزشکی
۱۰) سازوکارهای انتقال فرماندهی
۱۱) صورت ظرفیت‌های مراقبت بیمار
۱۲) فرا ظرفیت
۱۳) سازوکارهای تصمیم‌گیری انتقال مصدومان
۱۴) هماهنگی‌های درون بیمارستانی
۱۵) امنیت
۱۶) نقش مرکز فرماندهی و هماهنگی سلامت

انجام اقداماتی در خصوص ارتباطات خطر

از اقدامات پس از سانحه در تجمعات انبوه، می‌توان به این مورد اشاره کرد: تامین سلامت روان برای همه کسانی که تحت تاثیر سانحه قرار گرفته‌اند. یعنی اینکه مدیران مراکز پزشکی ضرورت دارد افراد تحت تاثیر، کارکنان، تماشاگران و افرادی که به گونه‌ای وقوع حادثه را دیده‌اند و همچنین افرادی که عضوی از خانواده‌شان را از دست داده‌اند تحت مراقبت‌های حمایت روانی و اجتماعی قرار دهند. یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که برای تجمعات انبوه ایجاد می‌شود، حوادث طبیعی یا انسان‌ساختی است که گاهی می‌تواند انبوهی از مصدومان را رقم بزند.

اینکه در مواجهه با مصدومان انبوه چه باید کرد، موضوع بحث مفصلی است، اما نیروهای درمانی به کار گرفته شده در مدیریت تجمعات انبوه حسب وظایف و ماموریت‌ها، باید در ۳ سطح مشخص آموزش دیده و آماده باشند:

۱. آموزش پایه مصدومان انبوه
۲. آموزش میانی مصدومان انبوه
۳. آموزش سرپرستان و مدیران برای مدیریت مصدومان انبوه

اهداف راهبردی برنامه تکامل تجمعات انبوه پیرامون ۵ اولویت محوری قرار می‌گیرد:

۱) مراقبت‌های بیمارستانی
۲) مراقبت‌های اولیه سلامت
۳) مراقبت‌های فوریتی سلامت
۴) سلامت عمومی و بهداشت
۵) سازماندهی و هماهنگی سیستم سلامت

در ۵ راهبرد اساسی در مدیریت تجمعات انبوه در آغاز به مراقبت‌های بیمارستانی اشاره شد، براساس سناریوهای مطرح و پیش‌بینی از تعداد مجروحان و مصدومان احتمالی باید بیمارستان‌های مرجع را در نزدیک‌ترین و در دسترس‌ترین مکان ممکن در نظر گرفت و هماهنگی‌های لازم را با آنها به عمل آورد. سامانه انتقال مصدومان نیز باید این بیمارستان‌ها را شناسایی کند و با آنها هماهنگ باشد.

در این مقوله، عملیات حمل و نقل مصدومان و ارائه خدمات پیش‌بیمارستانی نیز اهمیت بسیاری دارد. به‌طور مثال در ترافیک و مشکلات ترابری زمینی، استفاده از هلیکوپتر می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. همچنین در صورت عدم دسترسی سریع به بیمارستان یا مشکلات حمل و نقل مصدوم، بیمارستان‌های صحرایی یا واحدهای کوچک‌تری که خدمات فوریتی پزشکی ارائه می‌دهند، باید مورد توجه برنامه‌ریزان باشند. و مخلص کلام استاد این مقوله است که: «آفت بزرگ مدیریت و برنامه‌ریزی برای حوادث خوش‌بینی است.»■

رصد و پایش تهدیدات رودخانه‌های مرزی کشور

دیپلماسی در خدمت سلامت آب‌های مرزی

کیارش یشایایی / فعال محیط زیست

یکی از نکته‌های قابل توجه در بحث مرزها نقش پدیده استعمار در ترسیم مرزهاست. اساسا مرزهای استعماری جوامعی را با هم ترکیب یا از هم جدا کرده‌اند و معمولا این گونه مرزها به یک رودخانه یا رشته‌کوه‌هایی نه‌چندان شناخته‌شده متصل بوده، از این رو، مرزهای استعماری و تحمیلی بیشتر در بطن خود دربردارنده مشکلاتی برای کشورهای اطراف مرز هستند. ایران از جمله کشورهایی است که از یک سو، مرزهای آن به‌وسیله استعمارگران یا با دخالت آنها ترسیم شده و از سوی دیگر، با همسایگان متعدد روبرو است. مرزهای آبی و رودخانه‌ای از جمله مرزهای طبیعی هستند که می‌توانند به‌دلیل به هم زدن اقتصاد یک حوزه طبیعی یا به‌دلیل تغییر مسیر دادن، مشکلاتی را برای کشورهای پیرامون مرز بیافرینند. کشور ایران با کشورهای همجوار دارای مرزهای آبی متعدد و متنوعی است. بیش از ۲ درصد (۱۸۳۰ کیلومتر) از مرز مشترک کشور را ۲۶ رودخانه کوچک و بزرگ تشکیل می‌دهند. موضوع رژیم حقوقی بهره‌برداری حائزاهمیت و توجه ویژه است. اگرچه در سال‌های اخیر به علت کمبود بارندگی و خشکسالی‌های طولانی اهمیت استفاده از این منابع در کشاورزی و مسائل زیست‌محیطی حائزاهمیت بسیاری است ولی موضوع کنترل بهداشتی آب‌ها و تهدیدات زیستی آن باید مورد توجه جدی قرار گیرد. شناسایی و رصد تهدیدات متعدد با توجه به شرایط کشورهای همسایه و بی‌ثباتی و ناامنی در آن کشور از اولویت بالایی برخوردار است. شرح وضعیت آب رود مرزی ارس بیانگر یکی از چالش‌های جدی پیش رو است.

بسیار از کمبود آب سخن گفته‌اند و ما هم در این ستون به آن پرداخته‌ایم. اکنون زمانی است که باید منابع آب باقیمانده را پاس داشت و آنها را از آلودگی دور کرد. گاهی از اوقات مسائل زیست‌محیطی مرزهای داخلی را درمی‌نوردد و به چالشی برون‌مرزی تبدیل می‌شود. آب رود مرزی ارس آلوده شده است. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان حفاظت محیط زیست (پام)، محمدجواد سروش، مدیر کل دفتر آب و خاک سازمان حفاظت محیط زیست با اشاره به سفر هیات ایرانی به ریاست اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس‌جمهور در ۹۴/۷/۲۲ به کشور ارمنستان گفت: «در این سفر جلسه‌ای در کاخ نخست‌وزیری ارمنستان بین هیات ایرانی و ارمنستان برگزار شد که در این جلسه معاون اول رئیس‌جمهور کنترل آلودگی رودخانه ارس را برای کشور ایران بسیار مهم خواند. نخست‌وزیر ارمنستان قول مساعد داده تا پایان سال ۲۰۱۶ مشکل آلودگی ارس حل شود.» خبرگزاری مهر به نقل از مدیرعامل آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی سرچشمه این آلودگی را فاضلاب‌های شهری و خانگی و پساب‌های معادن مس و طلای ارمنستان می‌داند. در صورتی که منشاء آلودگی آب ارس، پساب‌های معادن مس و طلا باشد، محیط زیست این رودخانه با یک چالش جدی مواجه است. این پساب‌ها می‌تواند به انواع فلزات سنگین آلوده باشد و از آنجایی که این نوع آلاینده‌ها در طبیعت با فرایندهای معمول شیمیایی و بیولوژیکی تجزیه نمی‌شوند و از بین نمی‌روند، از جمله آلاینده‌های پایدار محسوب می‌شوند که آثار آنها تقریبا برای همیشه در منطقه باقی خواهد ماند.

آلاینده‌های فلزات سنگین و سایر فلزات می‌توانند موجب سرطان‌زایی شوند و تاثیرات ناگواری روی سیستم اعصاب و خون انسان دارند. اگرچه در این خبر اشاره دقیقی به نوع آلاینده‌ها نشده و نگارنده هم اطلاعات دقیقی از آن ندارد، اما مدیرعامل آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی اشاره‌ای هم به پساب‌های معادن طلا داشته است. این نوع آلاینده می‌تواند از آلاینده‌های بسیار خطرناک و کشنده باشد. در برخی از روش‌های فرایند کانه‌آرایی و تغلیظ طلا از ترکیبات سیانور استفاده می‌شود. اگرچه این ماده در سیستم دوباره بازیابی می‌شود و قاعدتا نباید در طبیعت رها شود، اما در صورت نفوذ به طبیعت بسیار ویرانگر خواهد بود. ورود فاضلاب‌های شهری و خانگی و پساب‌های میکروبی هم از دیگر مشکلات این رودخانه عنوان شده است. مدیر کل دفتر آب و خاک سازمان حفاظت محیط زیست همچنین از برگزاری جلسه تخصصی بحث و تبادل نظر با قائم‌مقام وزیر محیط زیست ارمنستان خبر داد و گفت: «در این جلسه مقرر شد روش کار برای مانیتورینگ و پایش آلودگی در ۳ بخش آب سطحی، رسوبات و موجودات کف‌زی براساس استانداردهای مورد قبول دو طرف باشد.» سروش با تاکید بر اینکه در آینده نزدیک شاهد پاک شدن رودخانه ارس از هر گونه آلودگی خواهیم بود، افزود: «کشور ارمنستان آمادگی خود را برای هر گونه همکاری و خواسته کشورمان را برای رفع آلودگی رودخانه ارس اعلام کرده و مقرر شد برنامه‌های تدوین‌شده سریعا عملیاتی شود.» ■

راه های ارتباطی با ما

نشانی سازمان: تهران مجیدیه شمالی - خیابان استاد حسن بنا - نبش کوچه شهید علی بخشی - روبروی بوستان امید پلاک ۵۵۹ قرارگاه پدافند زیستی کد پستی: ۱۶۷۱۸۳۸۷۳۱

نشانی اینترنتی قرارگاه زیستی: http://paydarymelli.ir/fa/biologicaldefens

سازمان پدافند غیرعامل کشور

زیارت اربعین

درسی که اربعین به ما می دهد، این است که باید

یاد حقیقت و خاطره ی شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگهداشت.

امام خامنه ای (مدظله العالی) ۶۸/۰۶/۲۹